

Luchtvervuiling in de Antwerpse Agglomeratie

Zijn we een hotspot?

Roeland SAMSON

Laboratorium voor Milieu- en Stadsecologie
Bio-ingenieurswetenschappen

Geneeskundige Dagen Antwerpen
Klimaat, Milieu en Gezondheid

 Universiteit
Antwerpen

17/09/2021, Antwerpen

Intro

Bronnen van luchtverontreiniging

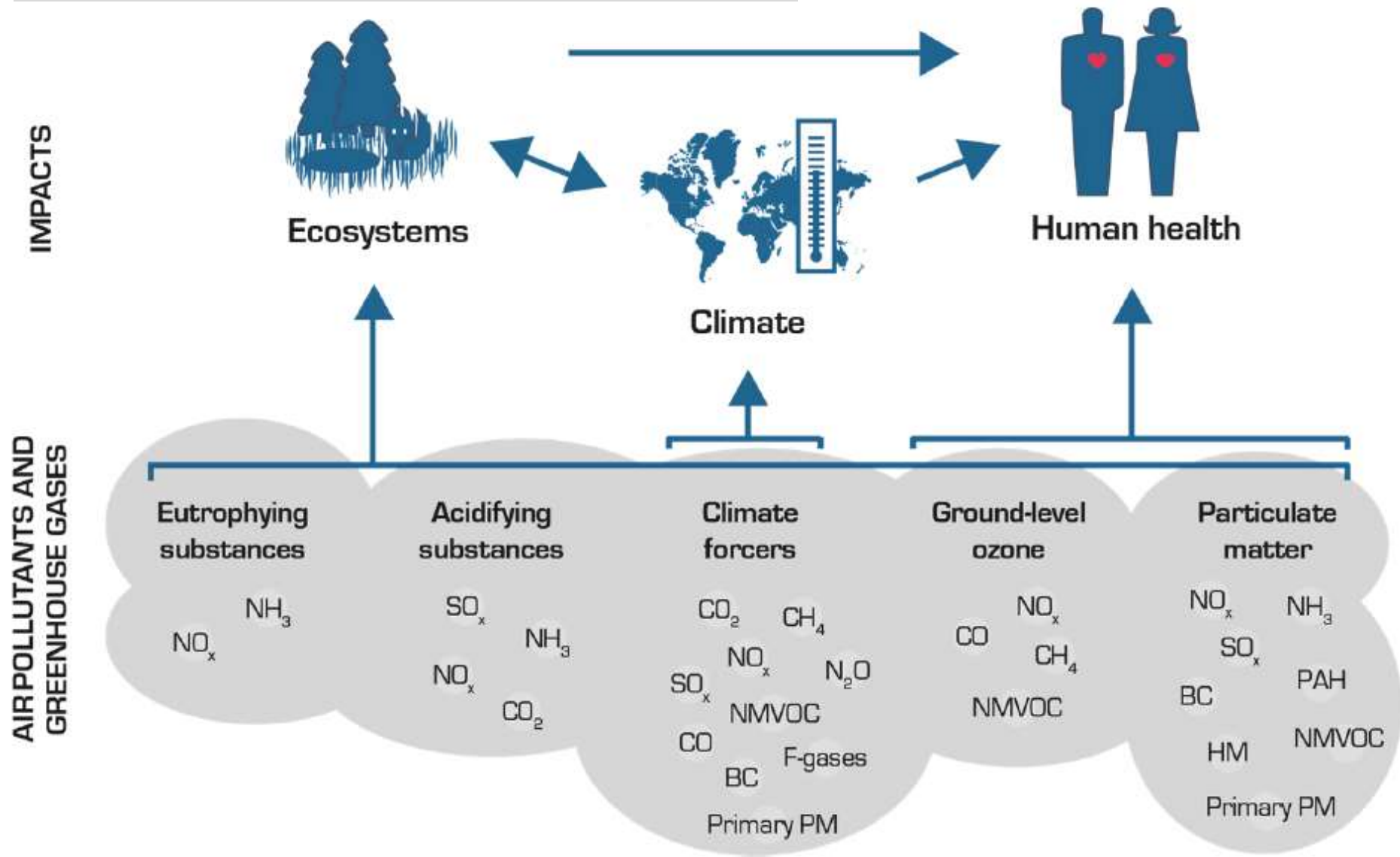

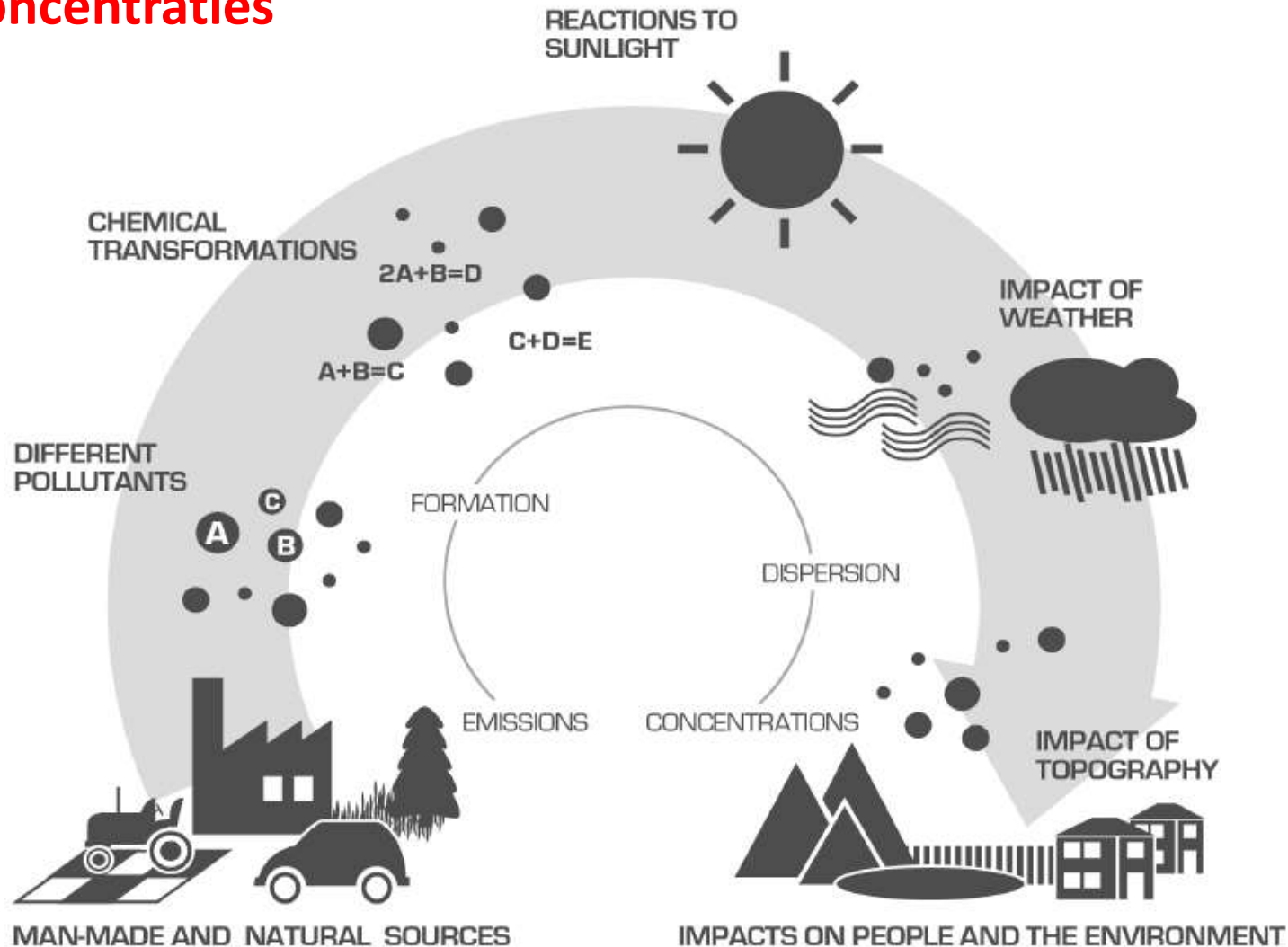
Bronnen van luchtverontreiniging

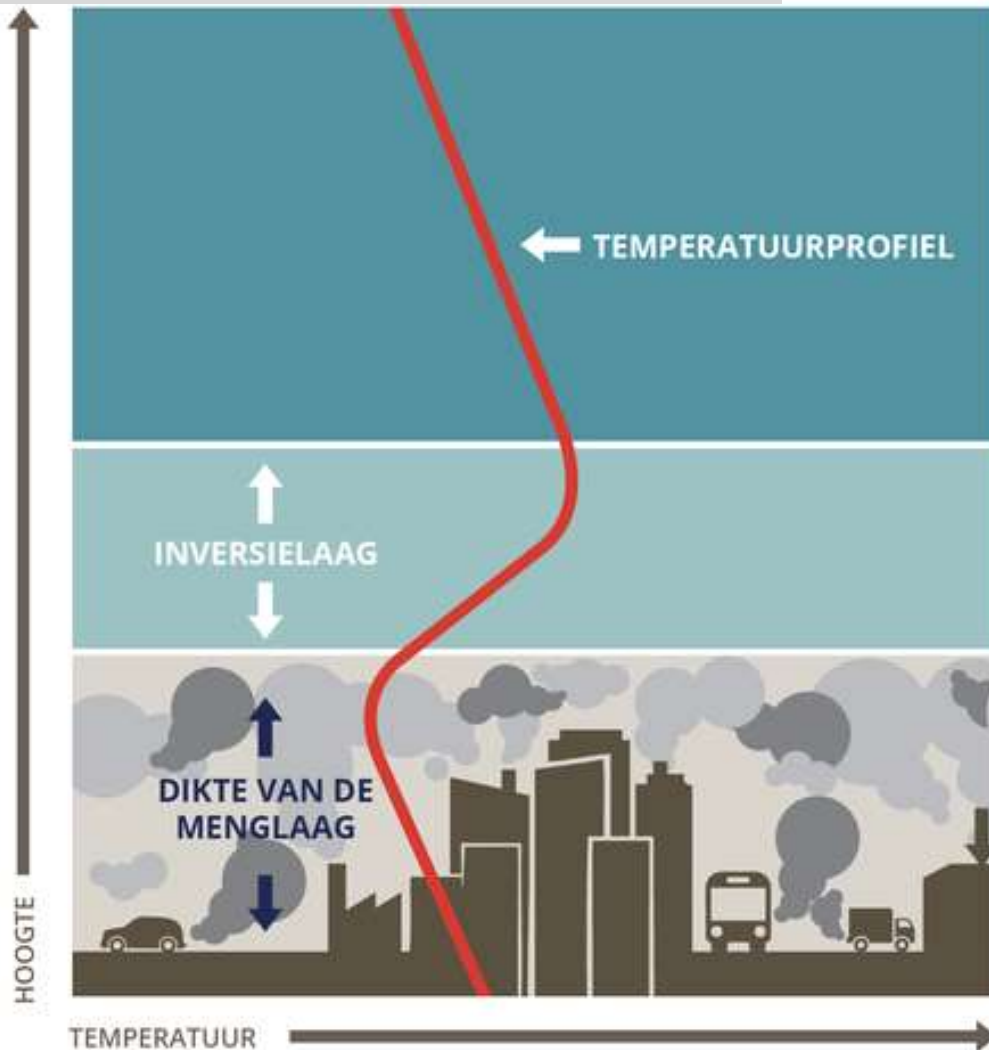
Bron: VMM

Belangrijk onderscheid: reductie emissies versus reductie concentraties

Intro

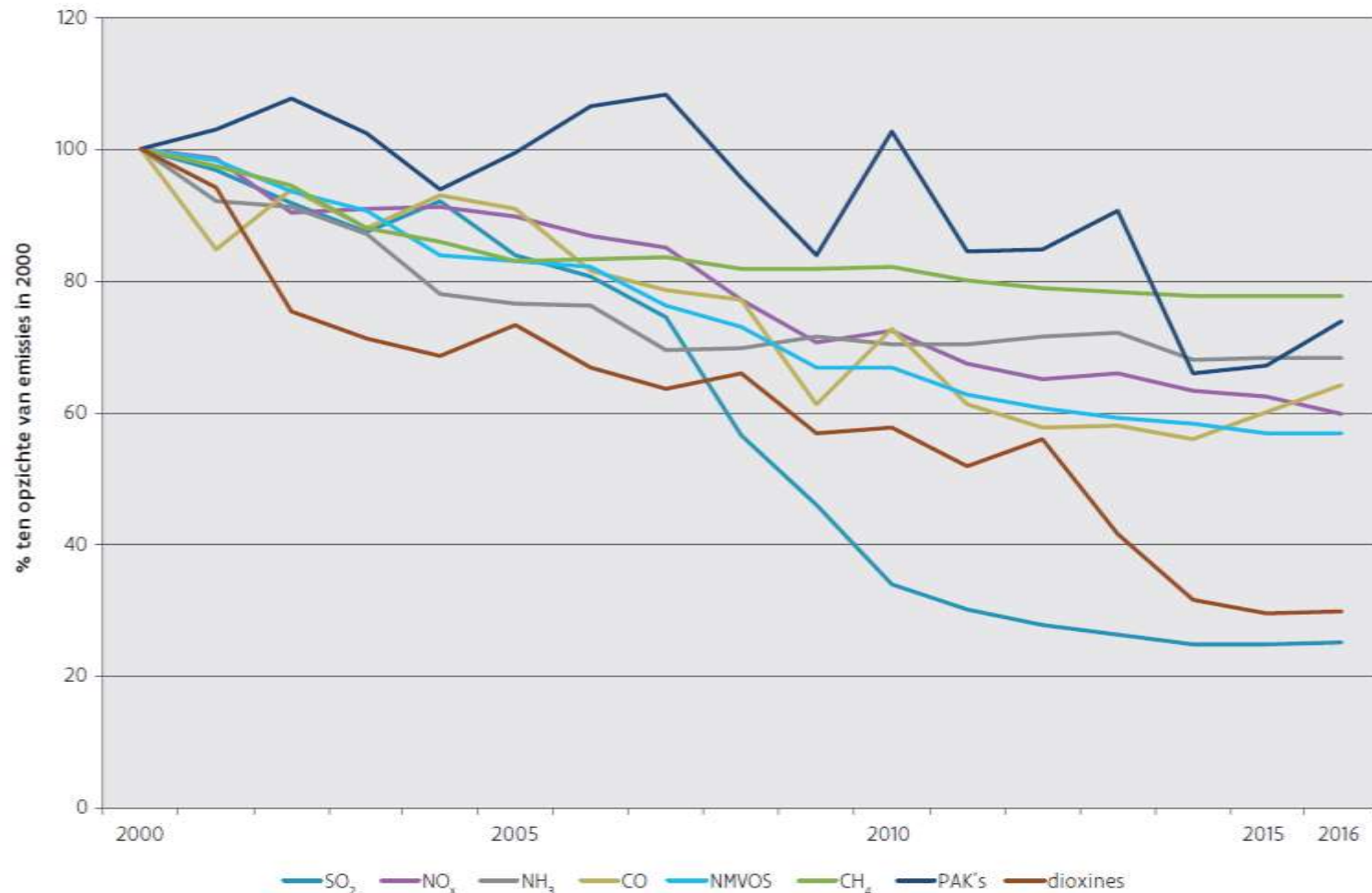
Bron: Clovis Online School, Lesson 7-03 Temperature Inversions; www.cossience1.pbworks.com

Intro

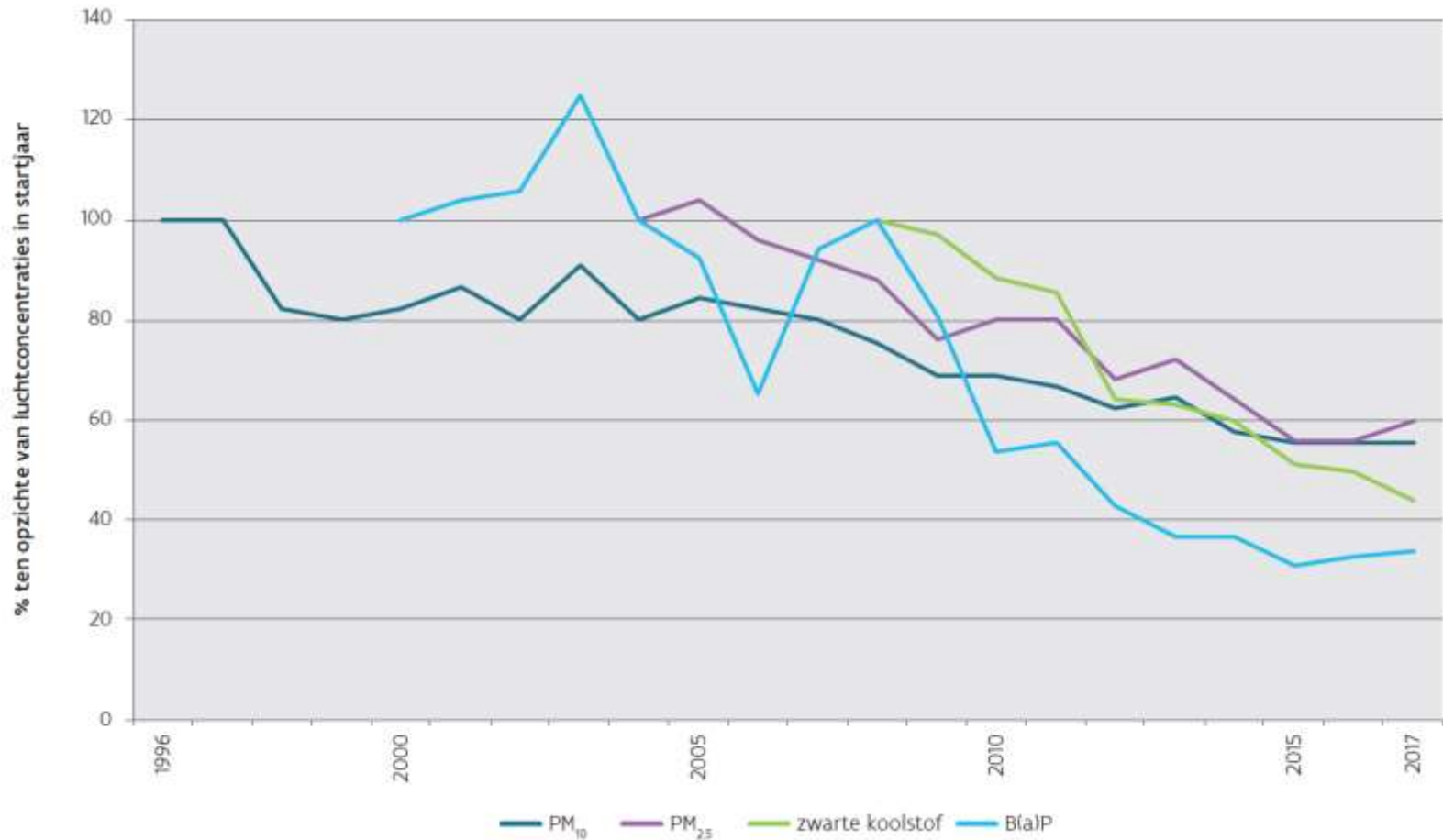

Vlaanderen heeft vooruitgang geboekt in het terugschroeven van emissies van meeste pollenten (2000-2016)

(VMM, 2018)

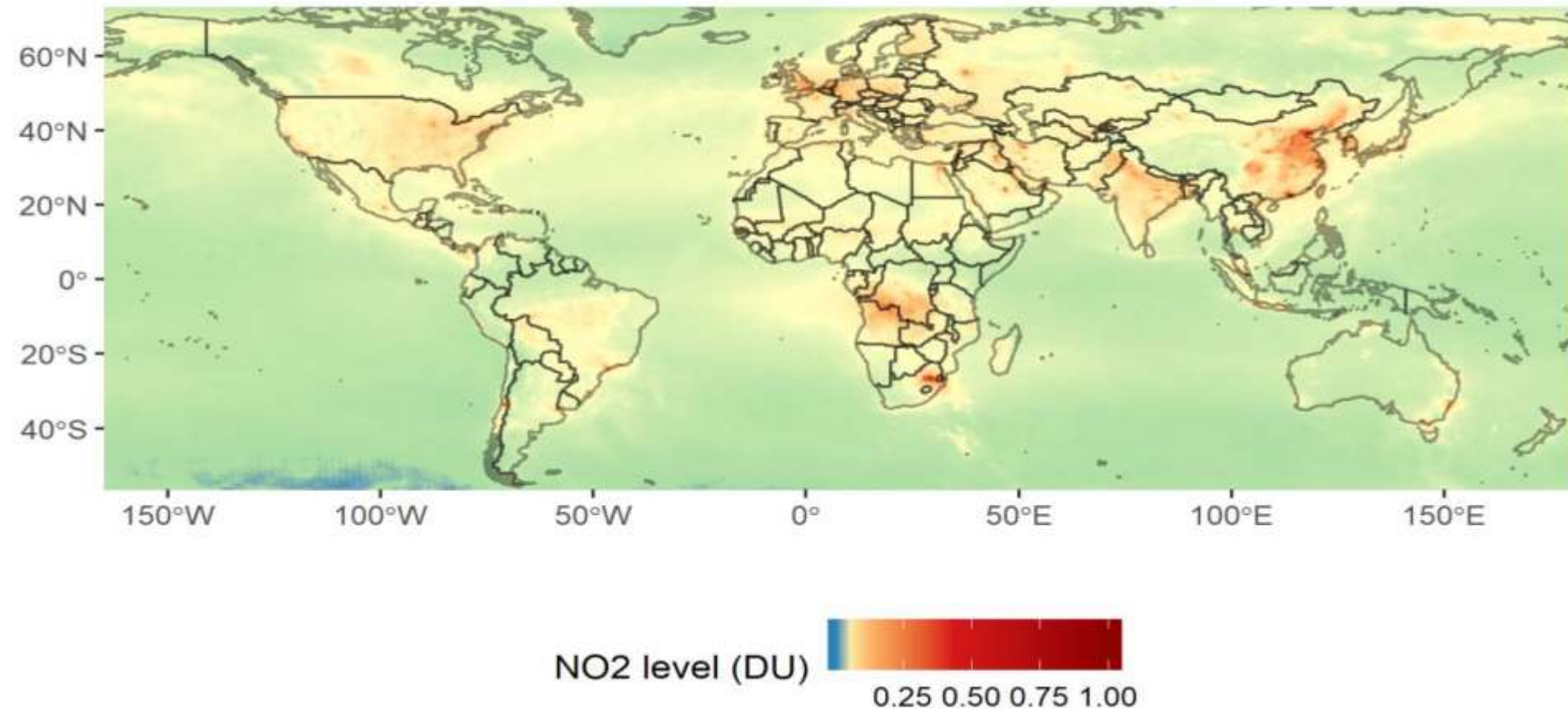
Vlaanderen heeft vooruitgang geboekt in het terugschroeven van emissies van meeste pollenten (1986-2017)

(VMM, 2018)

EU lidstaten hebben vooruitgang geboekt in het terugschroeven van emissies van meeste pollenten

NO₂ pollution levels in June-August 2018

(Greenpeace, 2018)

EU lidstaten hebben vooruitgang geboekt in het terugschroeven van emissies van meeste pollenten

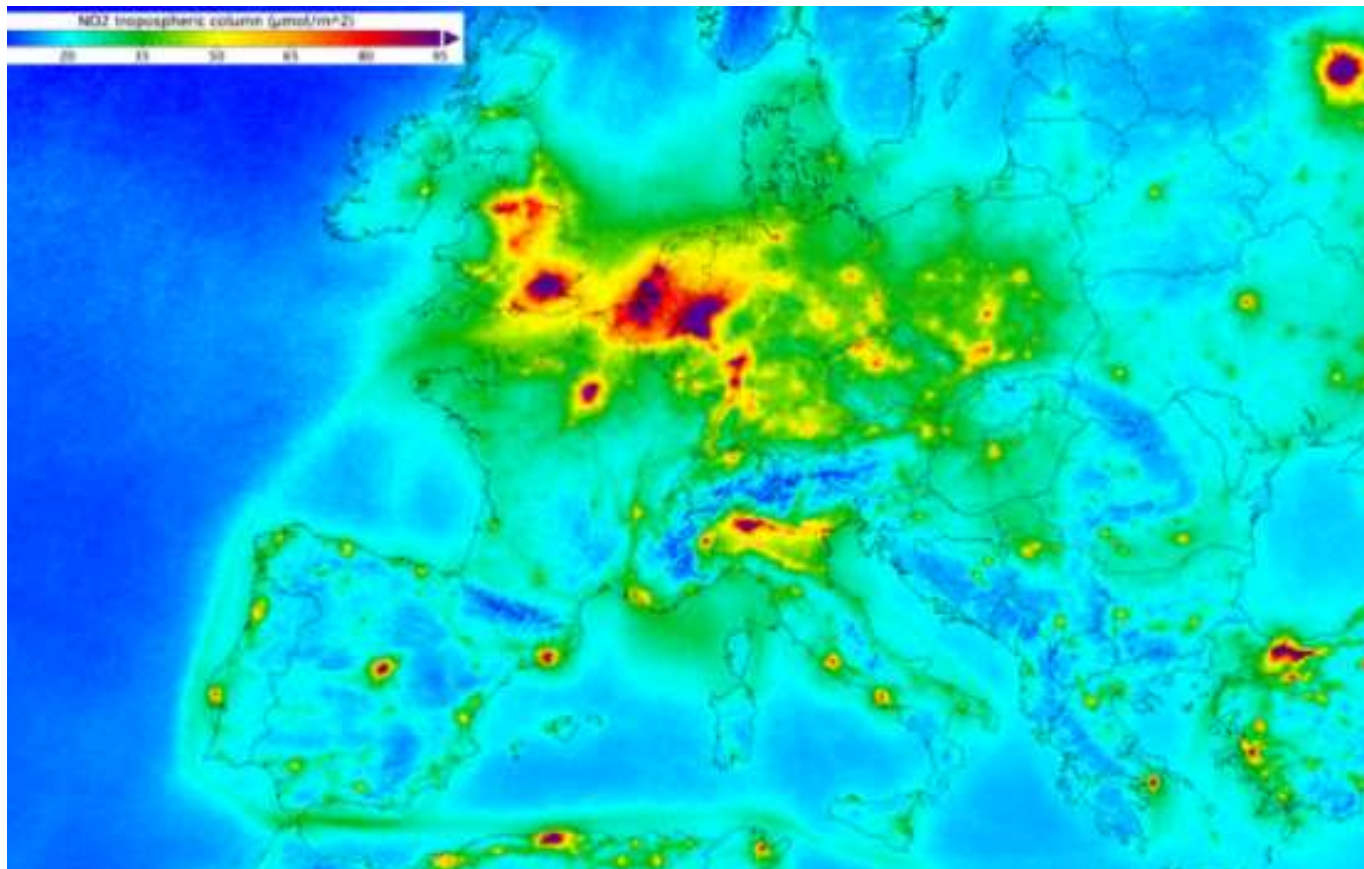
List of global NO2 hotspots, 1 June to 31 August 2018.

Country / Region	Province / City	Location
Angola	Malanje	Quela
Argentina	Ciudad de Buenos Aires	Buenos Aires
Australia	New South Wales	Sydney
Bangladesh	Dhaka	-
Belgium	Vlaanderen	Antwerpen
Brazil	São Paulo	-

(Greenpeace, 2018)

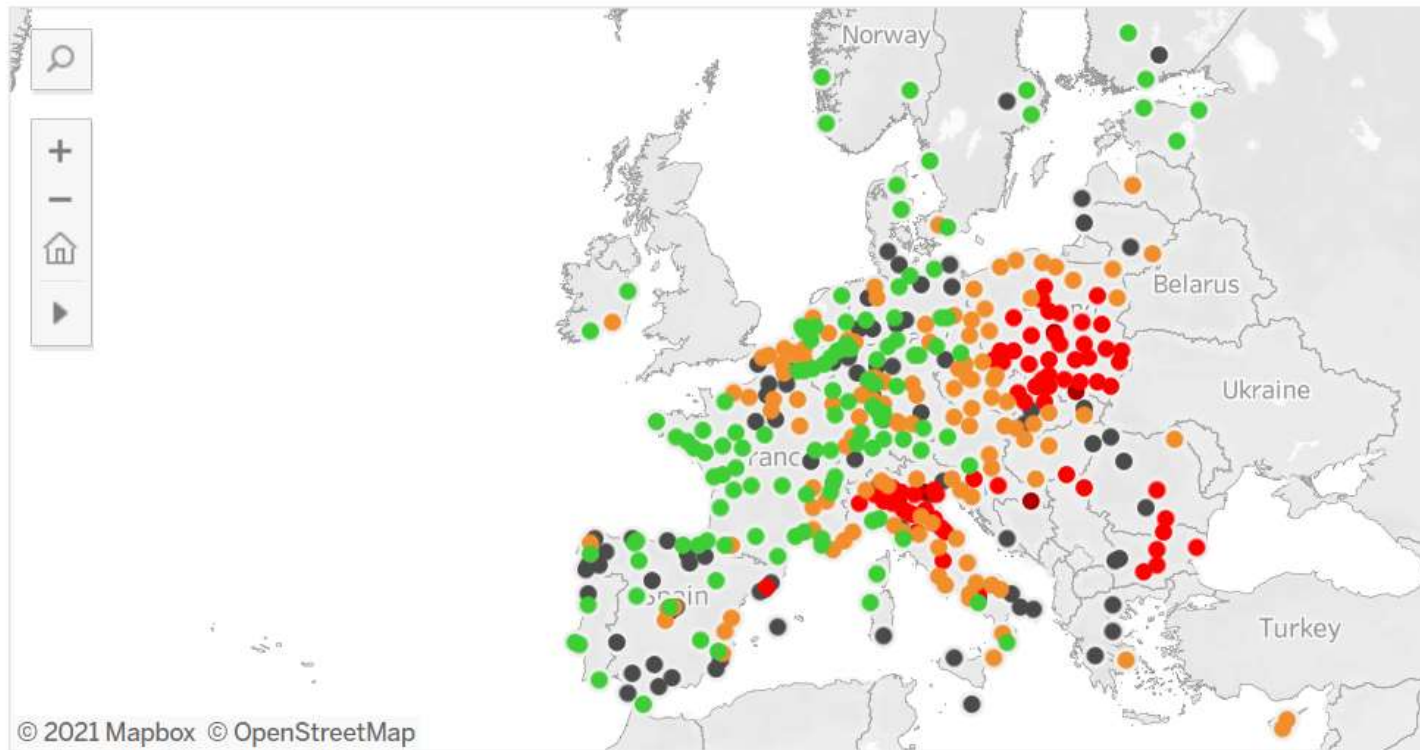
EU lidstaten hebben vooruitgang geboekt in het terugschroeven van emissies van meeste pollenten

NO2 above WHO ACG (= EU annual limit value) in 19 (out of 37) EU countries (2018), in 8% of measuring stations

EU lidstaten hebben vooruitgang geboekt in het terugschroeven van emissies van meeste pollenten

based on the levels of fine particulate matter measured in the air in cities in 2019 and 2020

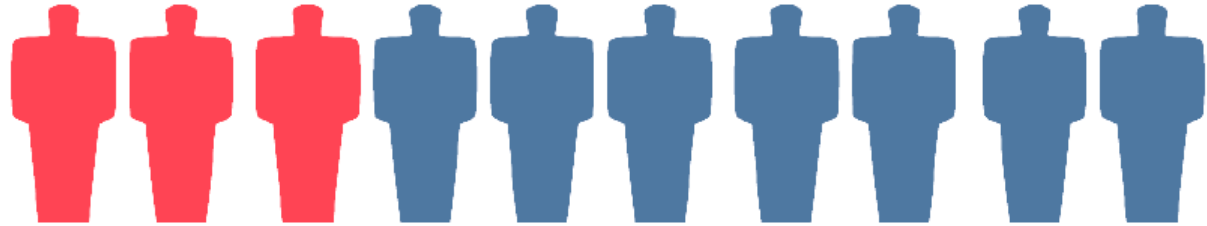

PM_{2,5} above WHO AQG in 70% of stations, in 29 (of 33) EU countries (2018) (8 countries above EU-annual limit value)

Ondanks reducties in fijn stof (PM), zijn concentraties nog niet “veilig”

3 op 10

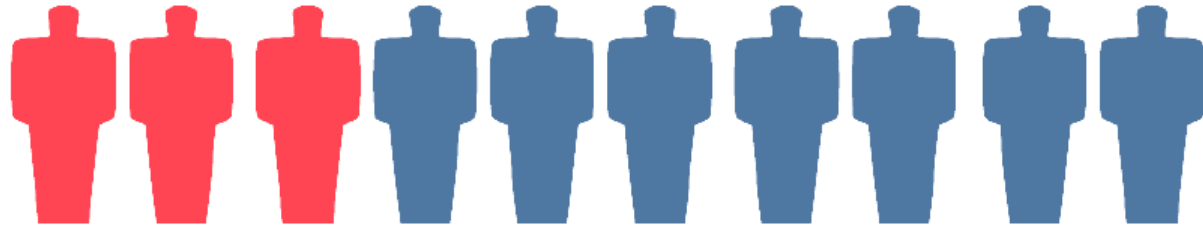
Overschrijden de
EU dagelijkse
limietwaarden

Ondanks reducties in fijn stof (PM), zijn concentraties nog niet “veilig”

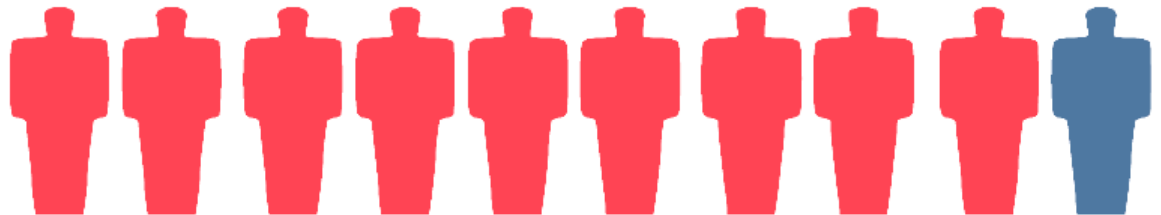
3 op 10

Overschrijden de
EU dagelijkse
limietwaarden

9 op 10

Overschrijden de
WGO
richtwaarden

Actuele toestand in Vlaanderen

NEC-richtlijn	emissies 2016
Zwavedioxide – SO_2	✓
Stikstofoxiden – NO_x	✓
Niet-methaan vluchtige organische stoffen – NMVOS	✓
Ammoniak – NH_3	✓
Fijn stof - $\text{PM}_{2,5}$ -fractie**	✓

** : pas vanaf 2020 van kracht

Actuele toestand in Vlaanderen (2017)

Tabel 1: Toetsing Vlaamse luchtkwaliteit in 2017 aan de Europese regelgeving

2008/50/EG - grenswaarde	Gemiddelde op basis van				alarmdrempel	informatiedrempel
	uur	8-uur	dag	jaar		
Zwavel dioxide – SO ₂	✓ (17/17)		✓ (17/17)		✓ (17/17)	
Stikstofdioxide – NO ₂	✓ (51/51)			X (50/51)	✓ (51/51)	
Fijn stof – PM ₁₀ -fractie			✓ (36/36)	✓ (36/36)		
Fijn stof – PM _{2.5} -fractie				✓ (37/37)		
Koolstofmonoxide – CO		✓ (4/4)				
Lood – Pb				✓ (12/12)		
Benzeen				✓ (12/12)		
2008/50/EG - ozon	uur	8-uur	dag	jaar	alarmdrempel	informatiedrempel
Gezondheid					✓ (17/17)	X (1/17)
Streefwaarde		✓ (17/17)				
Langtermijndoelstelling		X (0/17)				
Vegetatie						
Streefwaarde	✓ (17/17)					
Langtermijndoelstelling	X (1/17)					
2004/107/EG - streefwaarde	uur	8-uur	dag	jaar	alarmdrempel	informatiedrempel
Arseen – As				X (9/12)		
Cadmium – Cd				X (11/12)		
Nikkel – Ni				X (11/12)		
Benzo(a)pyreen – B(a)P				✓ (8/8)		

Tussen haakjes staat het aantal meetplaatsen die de norm halen ten opzichte van het totaal aantal meetplaatsen

✓ = aanduiding dat de doelstelling gehaald wordt   X = aanduiding dat de doelstelling niet gehaald wordt

Actuele toestand in Vlaanderen (2017)

WGO – advieswaarde Gezondheid	Gemiddelde op basis van			
	uur	8-uur	dag	jaar
Zwavel dioxide – SO ₂			X (7/17)	
Stikstofdioxide – NO ₂	✓ (51/51)			X (50/51)
Fijn stof – PM ₁₀ -fractie			X (0/36)	X (5/36)
Fijn stof – PM _{2,5} -fractie			X (0/37)	X (0/37)
Koolstofmonoxide – CO		✓ (4/4)		
Ozon – O ₃		X (0/17)		
Lood – Pb				✓ (12/12)
Cadmium – Cd				X (11/12)
Kwik – Hg				✓ (2/2)
Mangaan – Mn				✓ (12/12)

Tussen haakjes staat het aantal meetplaatsen die de advieswaarde halen ten opzichte van het totaal aantal meetplaatsen
 ✓ = aanduiding dat de advieswaarden gehaald worden   X = aanduiding dat de advieswaarden niet gehaald worden

Actuele toestand in Vlaanderen (2017)

Tabel 3: Inschatting bevolking blootgesteld aan luchtvervuilende stoffen in 2017

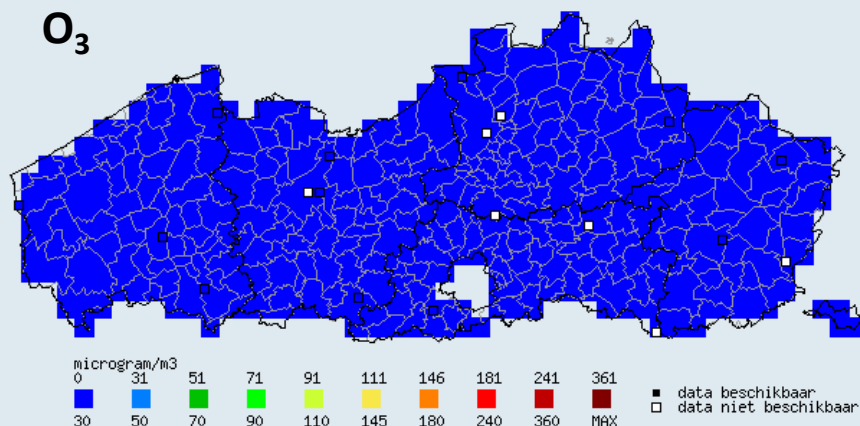
VLAANDEREN – inschatting overschrijding via RIO-IFDM			
		Europese doelstelling	Advies Wereldgezondheidsorganisatie
	tijdvenster	% bevolking in Vlaanderen	% bevolking
Stikstofdioxide – NO ₂	jaar	0,2 %	0,2 %
Fijn stof – PM ₁₀ -fractie	jaar	< 0,01 %	20 %
	dag	< 0,01 %	96 %
Fijn stof – PM _{2.5} -fractie	jaar	0 %	95 %
	dag	n.v.t.	100 %
Ozon – O ₃	3 jaar	0 %	n.v.t.
	jaar (LTD)	100 %	100 %
HOBOKEN, BEERSE, GENK – inschatting overschrijding via IFDM-EMIAD			
		Europese doelstelling	Advies Wereldgezondheidsorganisatie
		% bevolking in aandachtszone	% bevolking
Arseen – As	jaar	Hoboken: 7 %	n.v.t.
Cadmium – Cd	jaar	Beerse: 0,4 %	0,4 %
Nikkel – Ni	jaar	Genk: 0,1 %	n.v.t.

n.v.t.: niet van toepassing omdat er geen toetsingskader bestaat

Intro

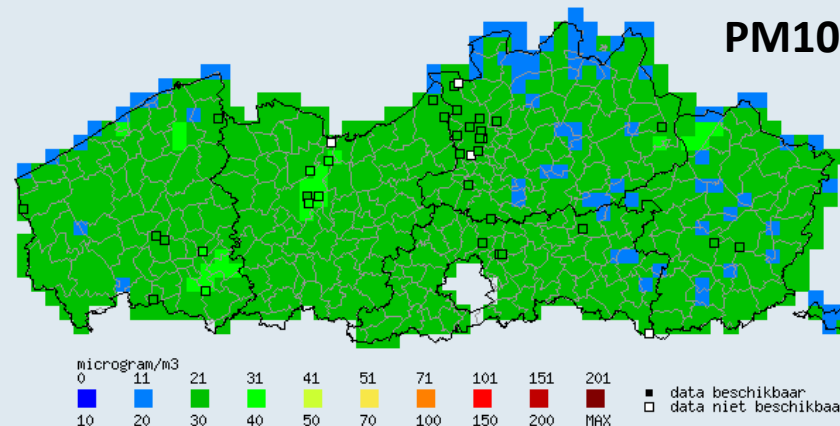
Ozonconcentraties op Maandag 19/10/2015 : situatie om 01h00 (lokale tijd)

O₃

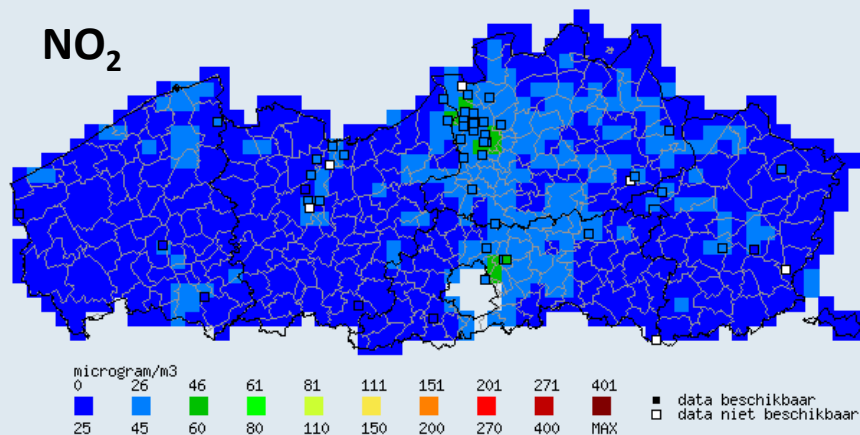
PM10 (gemiddelde laatste 24u) concentraties op Maandag 19/10/2015 : situatie om 01h00 (lokale tijd)

PM10

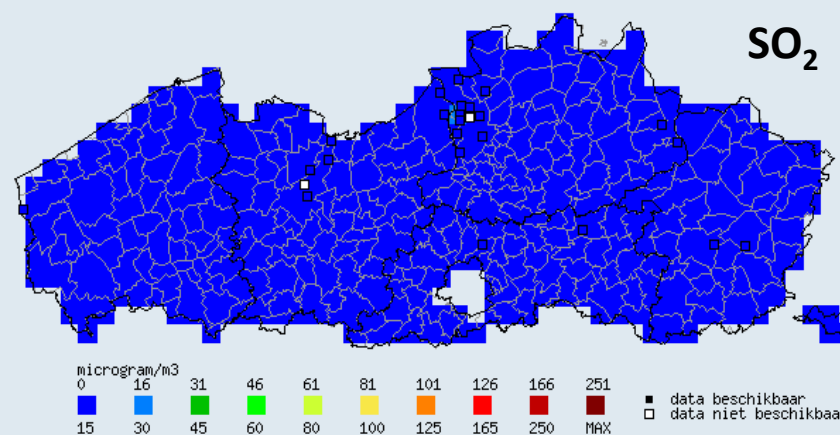
Stikstofdioxide concentraties op Maandag 19/10/2015 : situatie om 01h00 (lokale tijd)

NO₂

SO2 (gemiddelde laatste 24u) concentraties op Maandag 19/10/2015 : situatie om 01h00 (lokale tijd)

SO₂

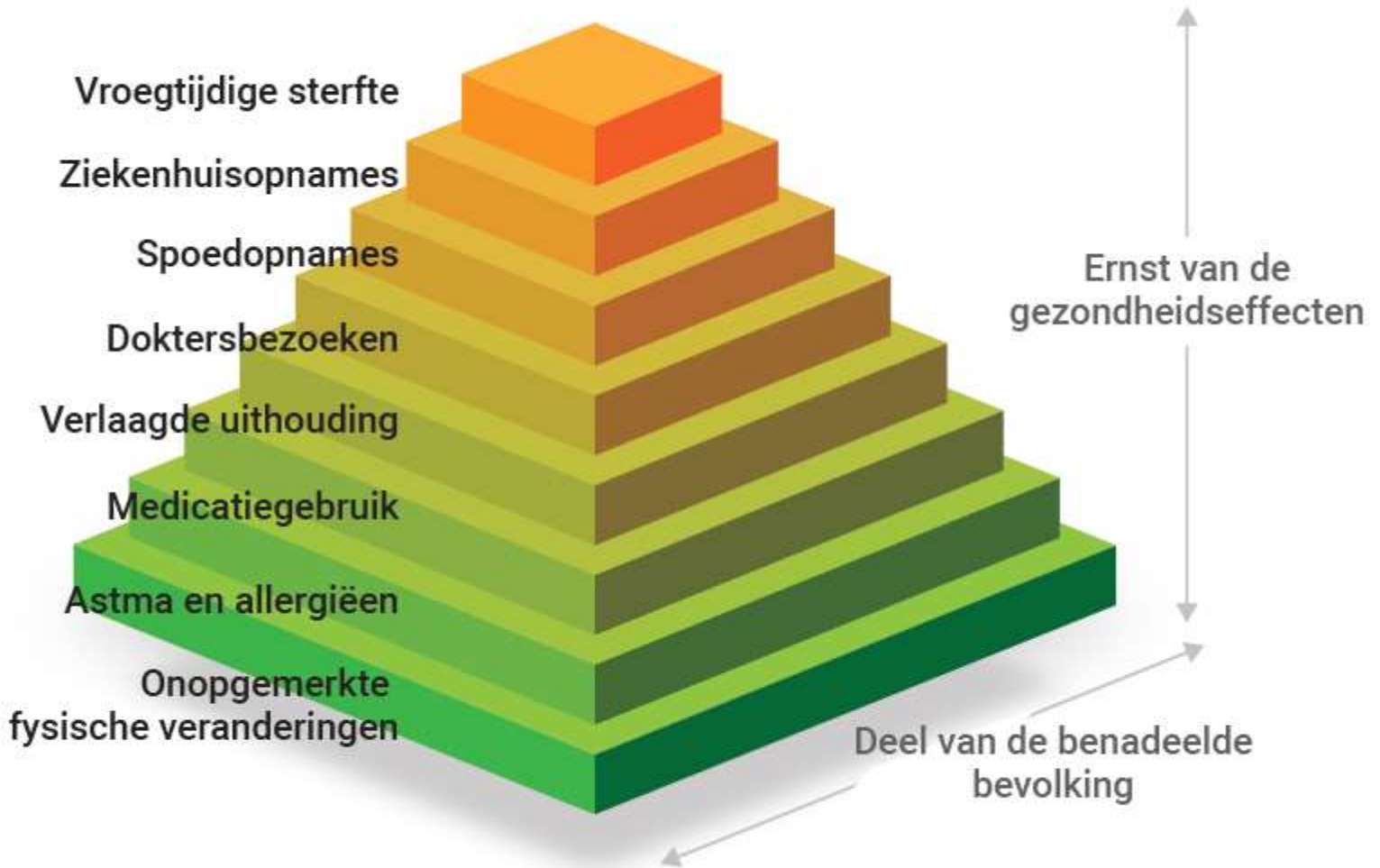
Bron: VMM

Luchtvervuiling zorgt voor vroegtijdige sterftes door NO_2 , $\text{PM}_{2.5}$ en ozon

Een vroegtijdige sterfte is het overlijden van een persoon voor de verwachte leeftijd. We gebruikten de meest recent beschikbare sterftcijfers van 2015. Het aantal vroegtijdige overlijdens in 2015 in Vlaanderen door $\text{PM}_{2.5}$ wordt geschat op zo'n 4.100 en deze door ozon op een 100-tal. Het aantal vroegtijdige sterftes door NO_2 in 2015 in Vlaanderen bedroeg, afhankelijk van de gehanteerde dosis-respons functie en drempel, 1.800 tot 3.600 personen. We geven mee dat er op deze berekeningen een onzekerheid zit. Ook kunnen de vroegtijdige sterftes door NO_2 en fijn stof niet zomaar opgeteld worden.

In totaal 6000 – 7800 voortijdige
sterftes per jaar in Vlaanderen

(Ringland)

Fijn stof

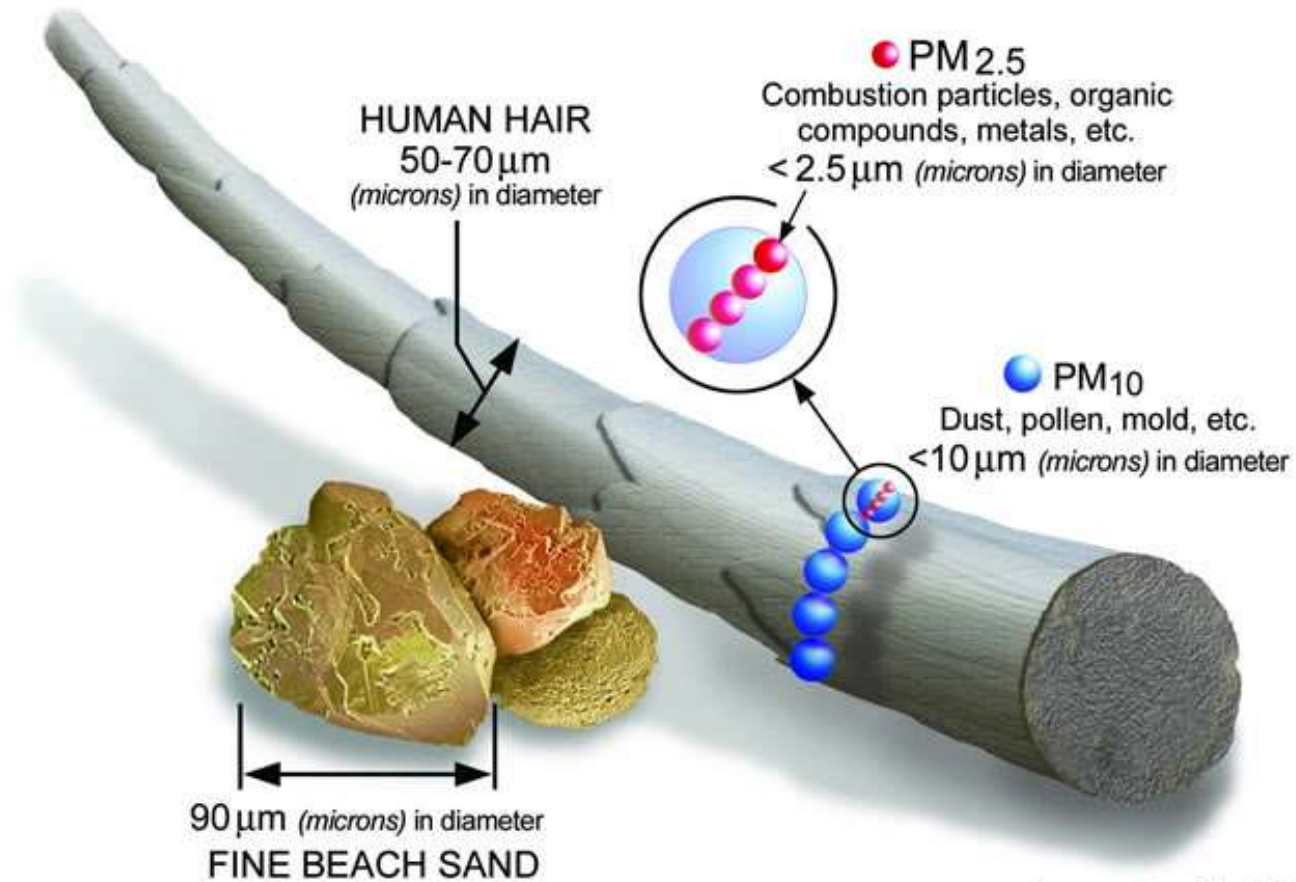

Image courtesy of the U.S. EPA

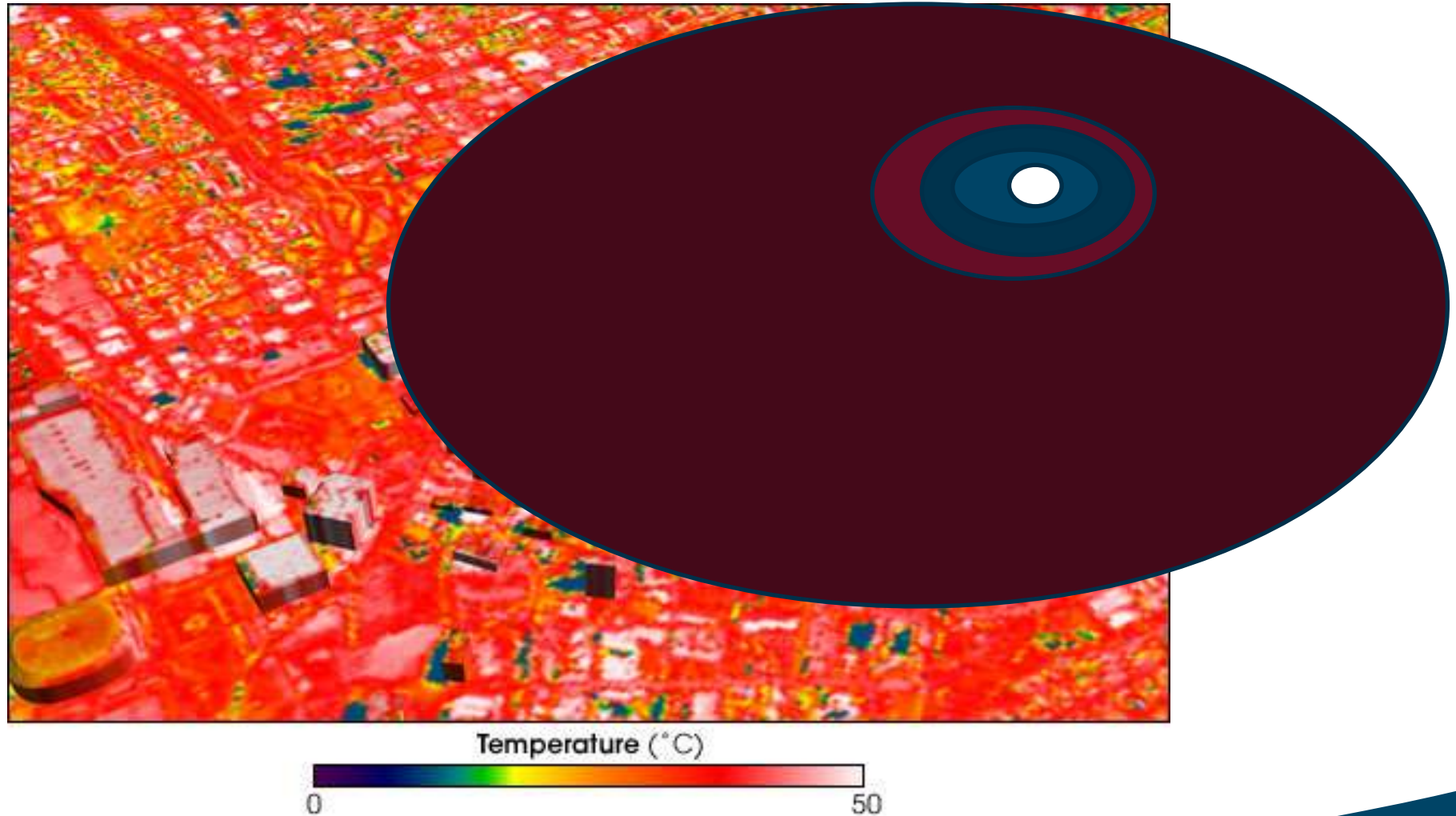
Hoe gezond is Antwerpen?

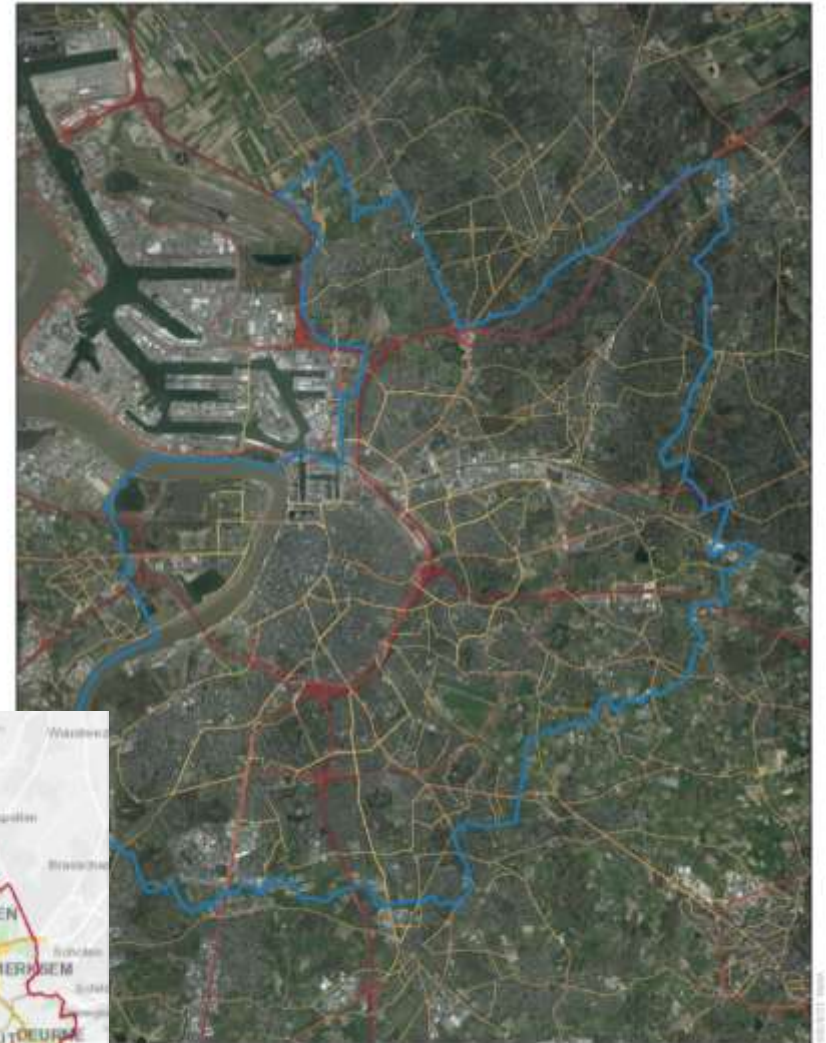
Hoe gezond is Antwerpen?

Representativiteit meetstation?

Hoe gezond is Antwerpen?

Luchtkwaliteitszones in Antwerpen

Afbakening Haven van Antwerpen

Europese zone BEF01S

Europese zone BEF02A

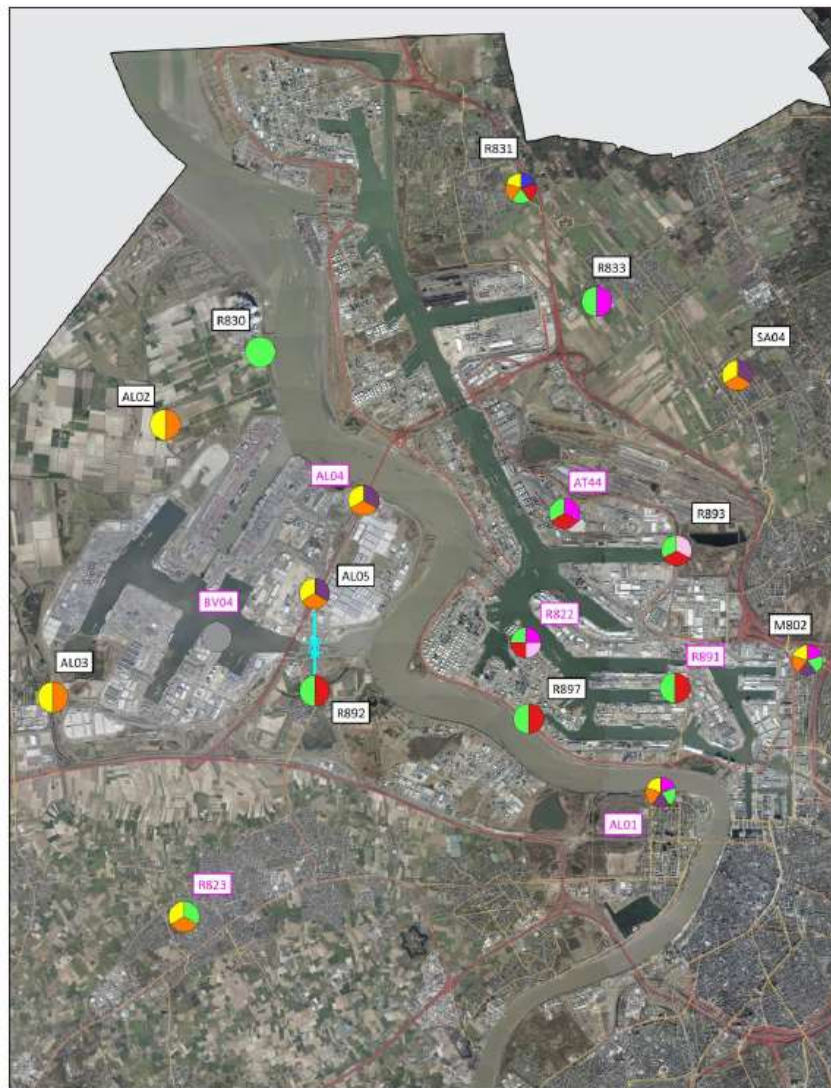
Europese zone BEF02A

0 2.5 5 km

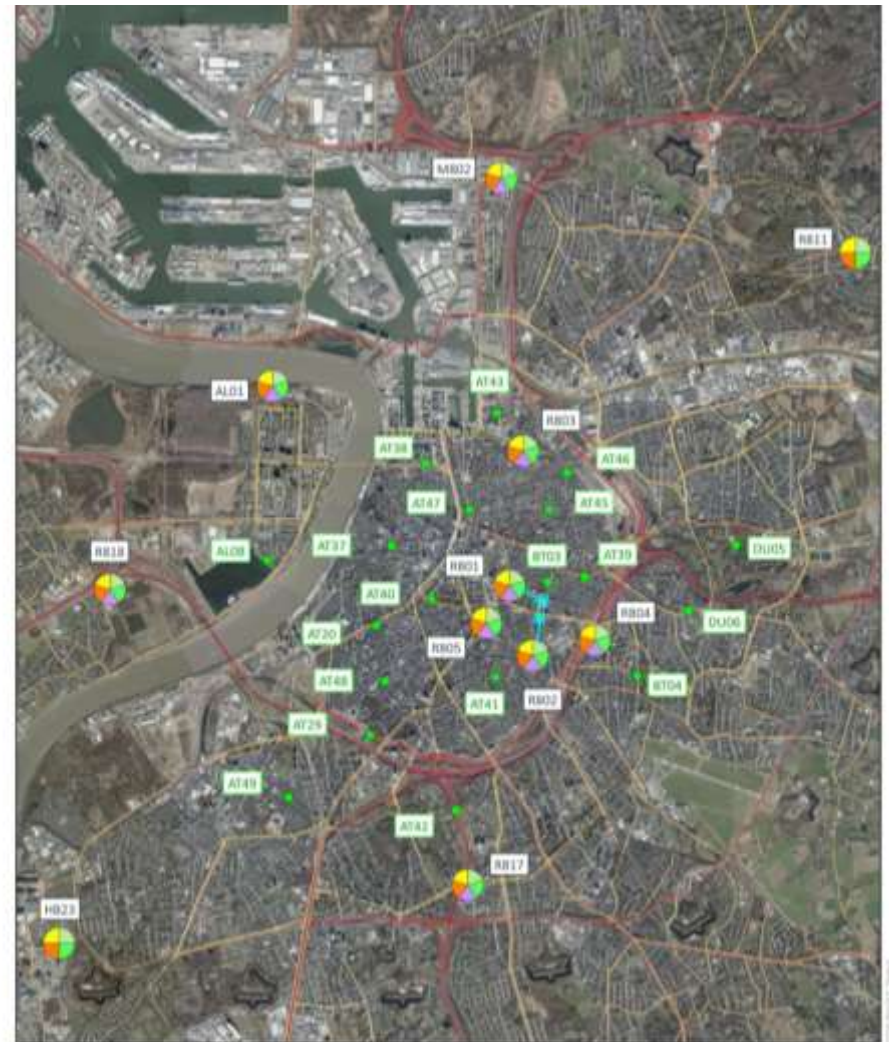

Hoe gezond is Antwerpen?

Luchtkwaliteitszones in Antwerpen

Luchtkwaliteit in de Antwerpse haven 2019

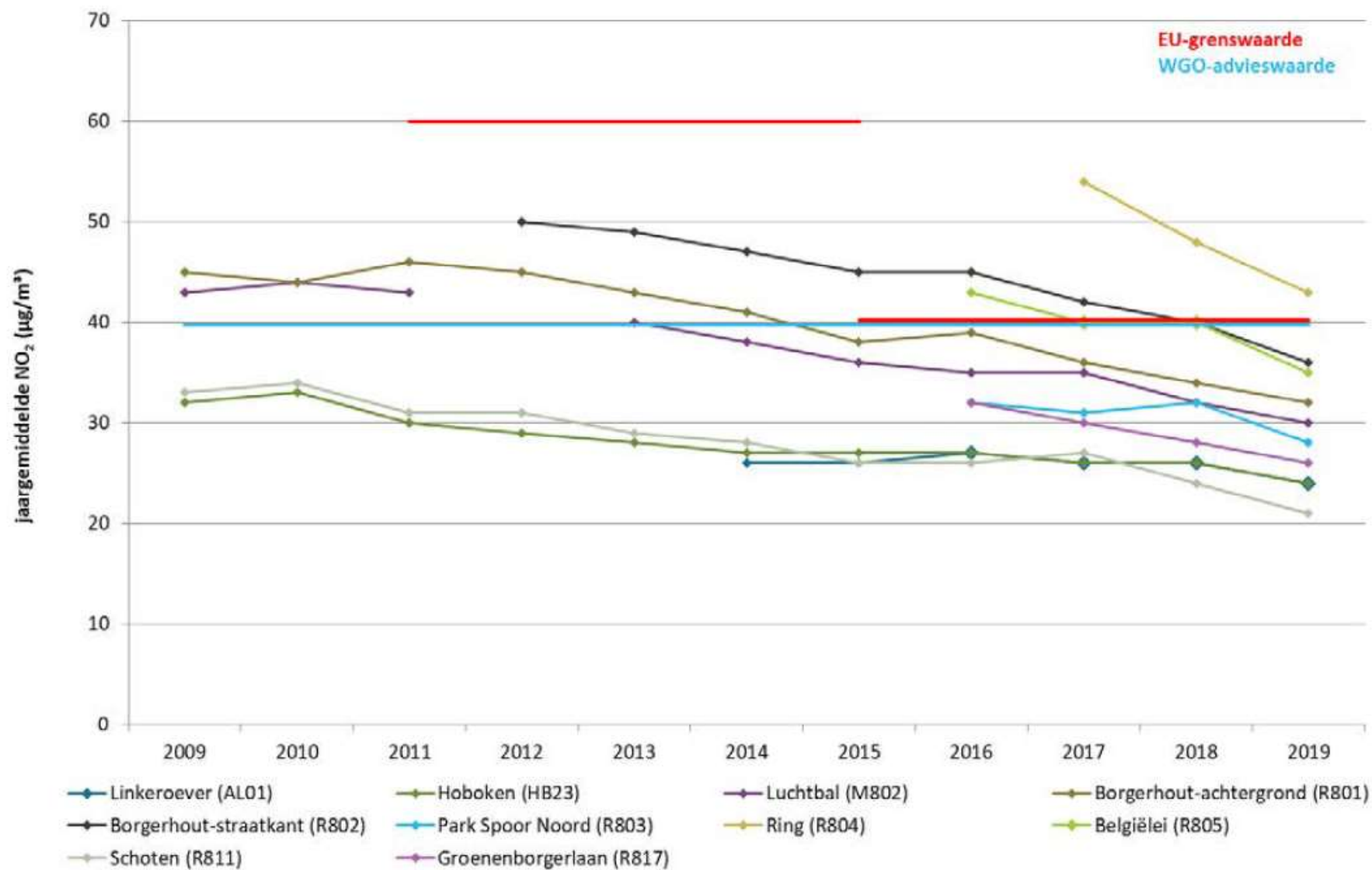
Metingen in de Antwerpse agglomeratie eind 2019

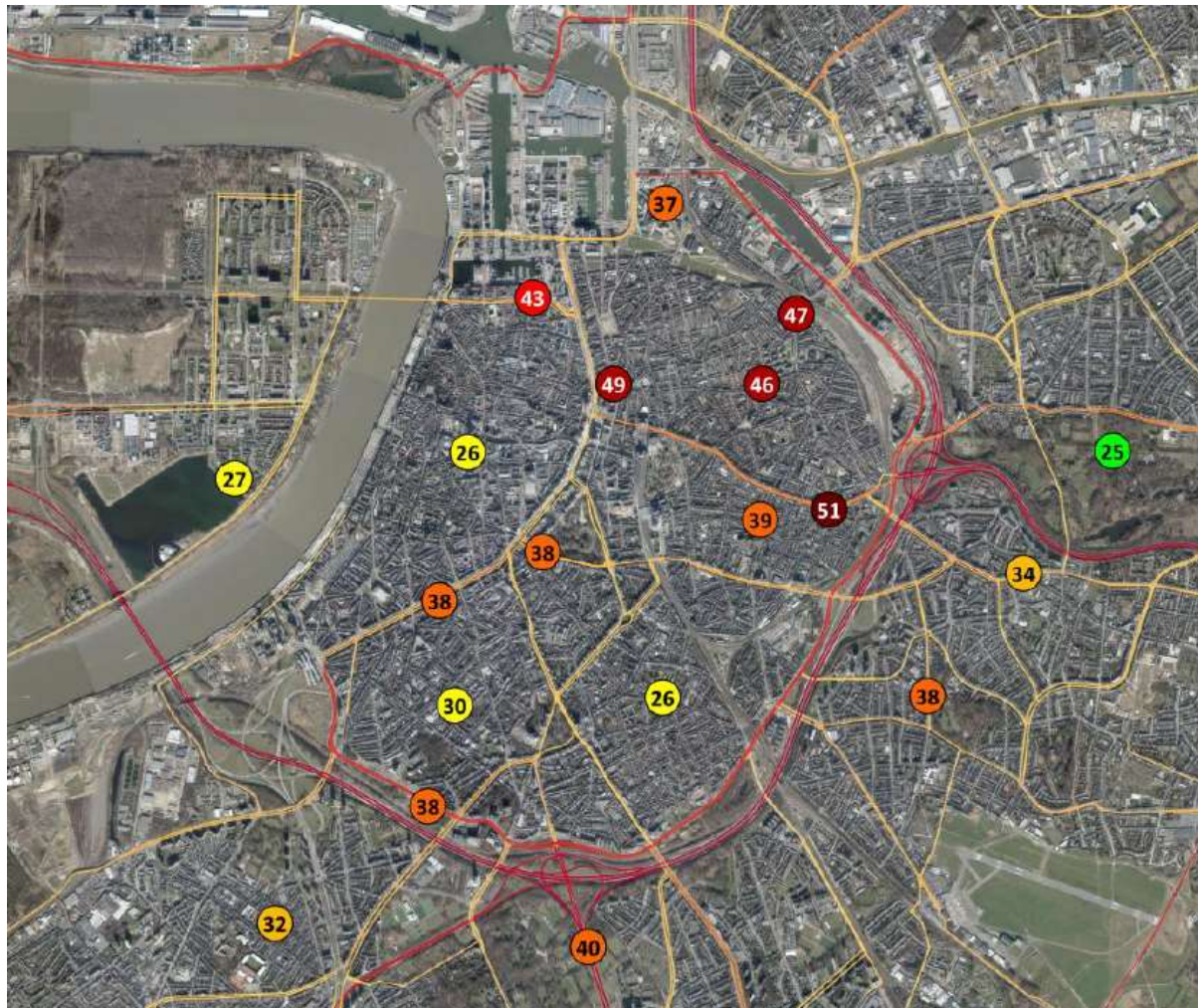

Hoe gezond is Antwerpen?

Evoluties in Antwerpen (NO₂)

Evoluties in Antwerpen (NO₂ –passive samplers)

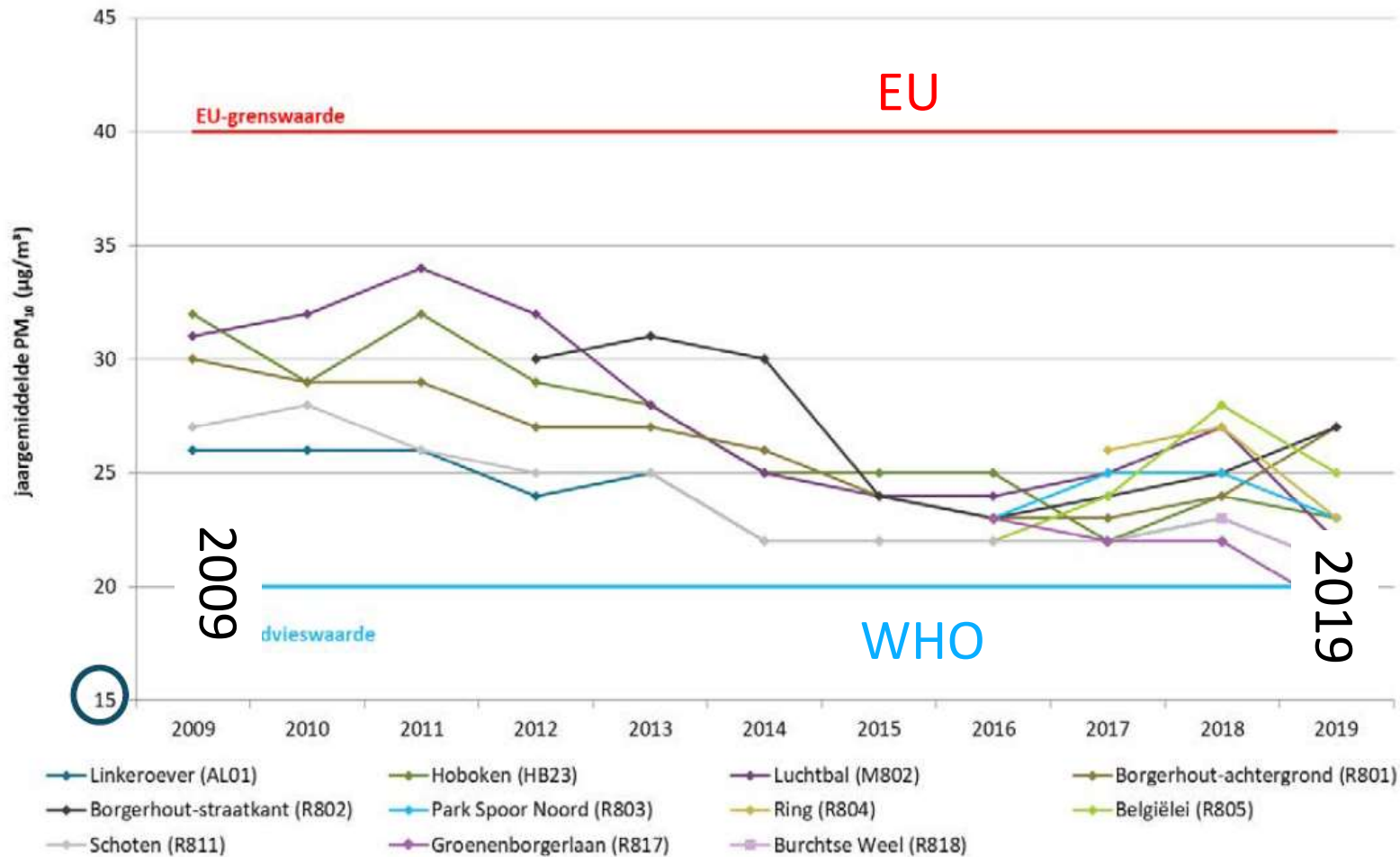

NO₂-concentratie (µg/m³)

Hoe gezond is Antwerpen?

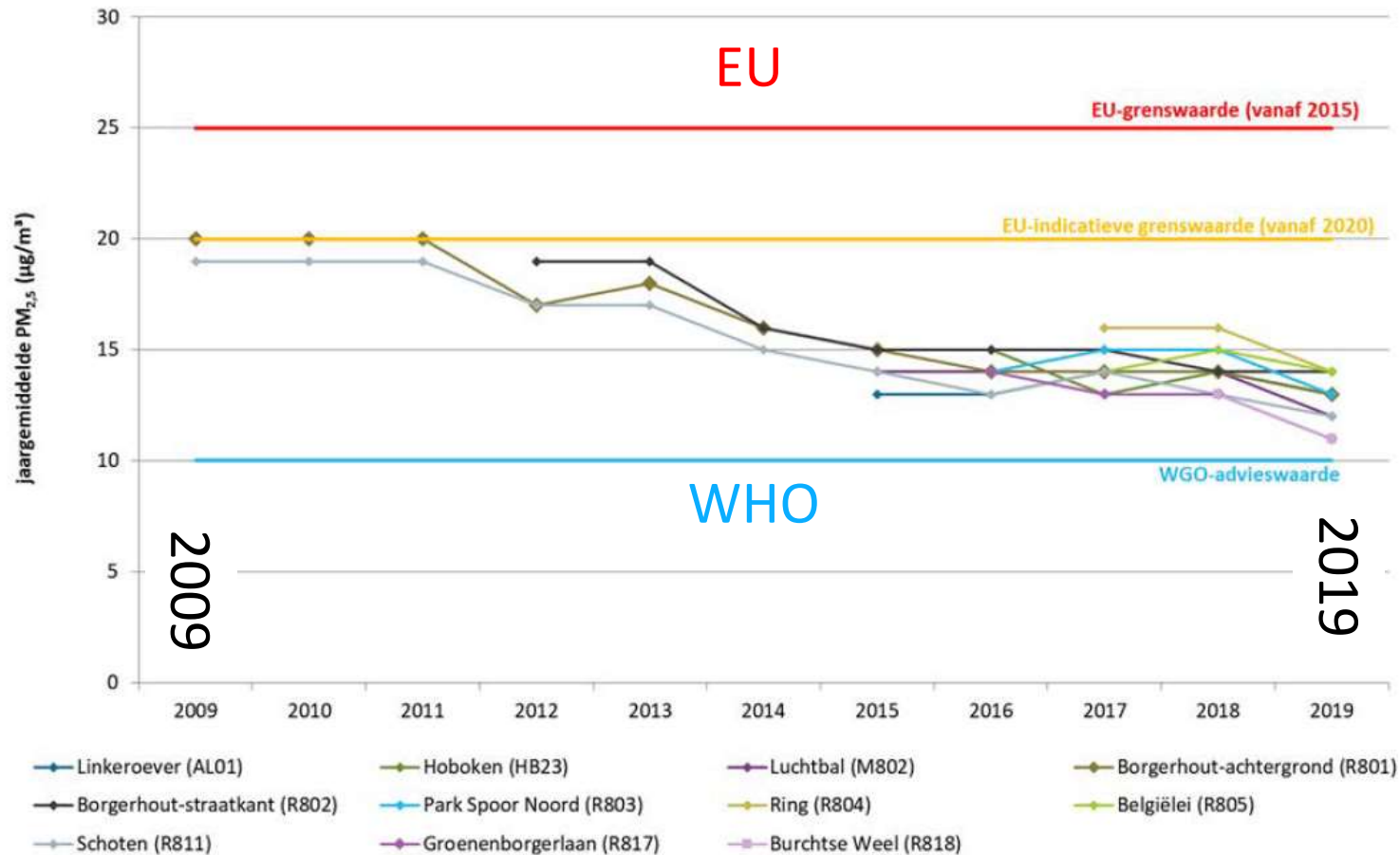
Evoluties in Antwerpen (PM10)

Hoe gezond is Antwerpen?

Evoluties in Antwerpen (PM2.5)

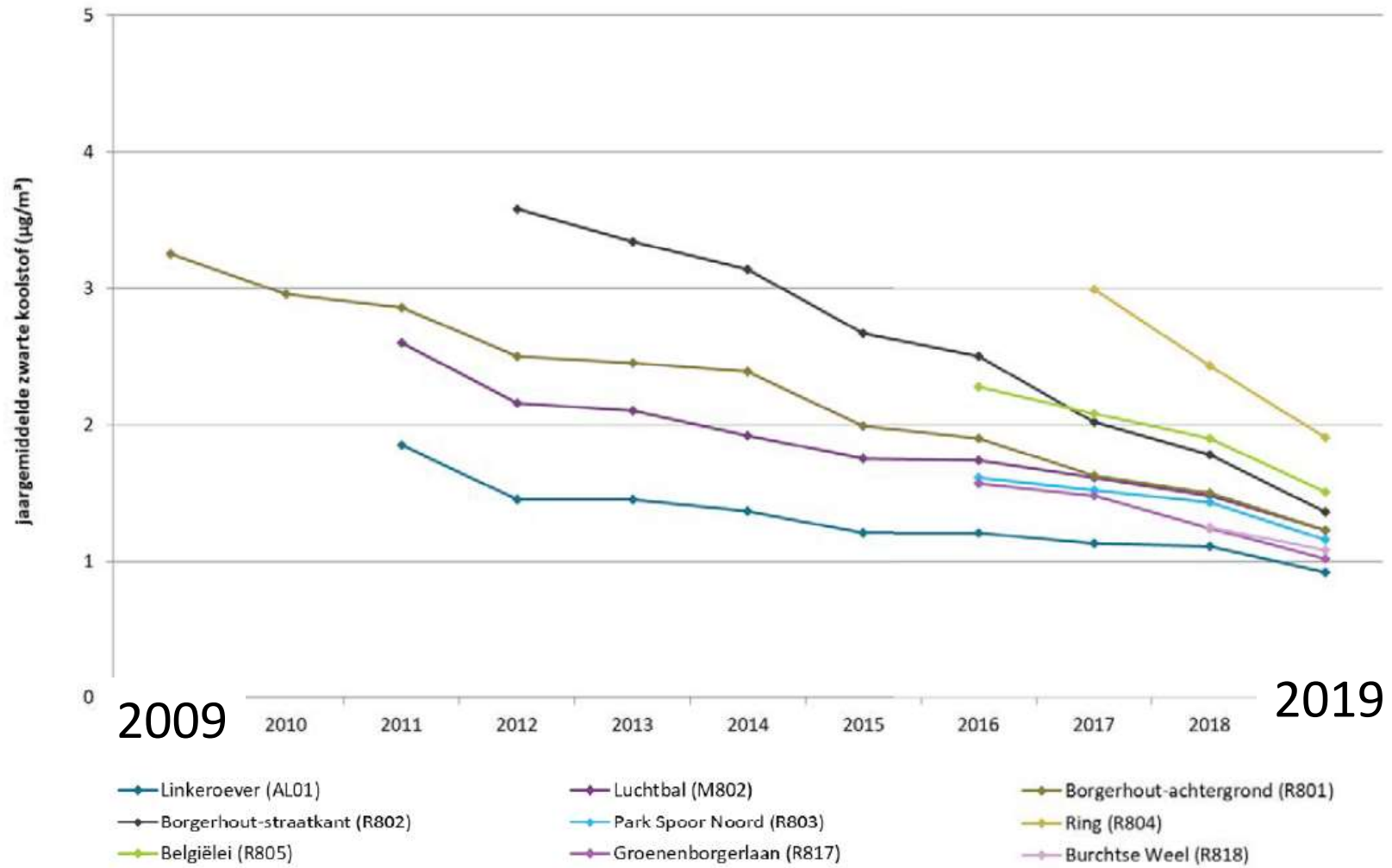
Figuur 24: PM_{2,5}-jaargemiddelden op de meetplaatsen in de Antwerpse agglomeratie voor de periode 2009 – 2019

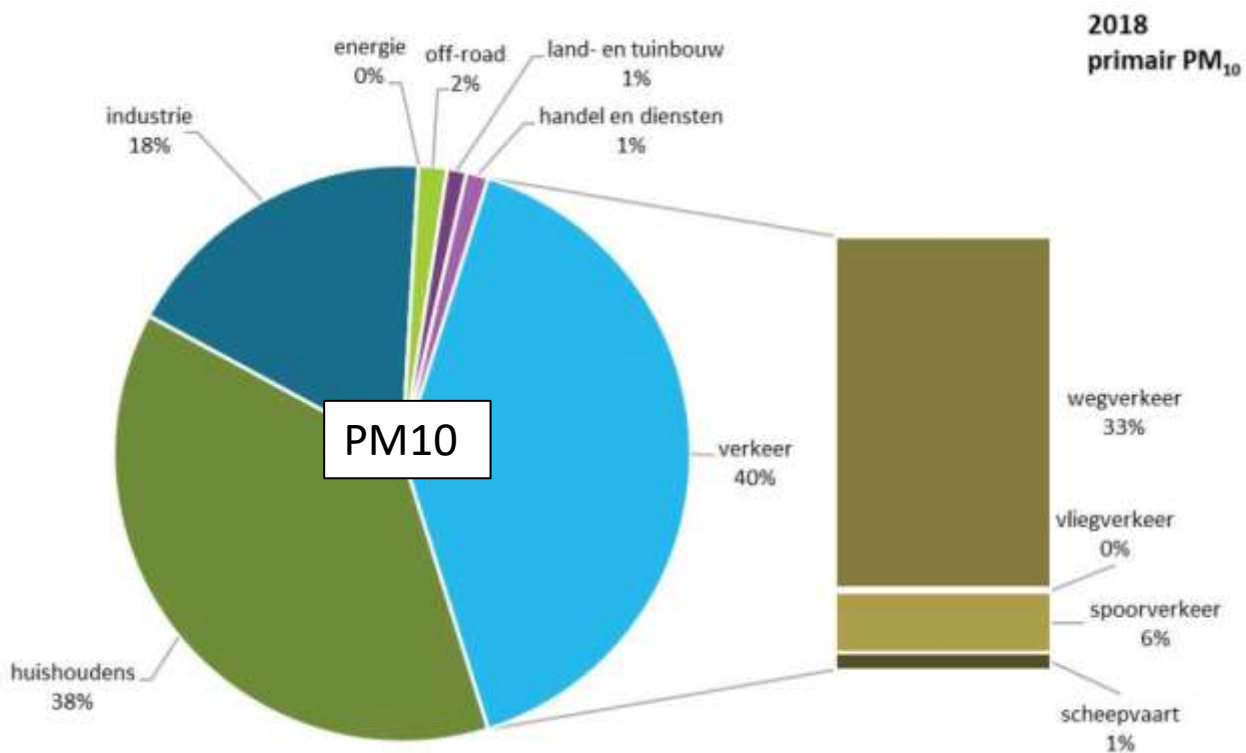
Hoe gezond is Antwerpen?

Evoluties in Antwerpen (BC)

Bronnen

PM10

Traffic

Industry

Houses

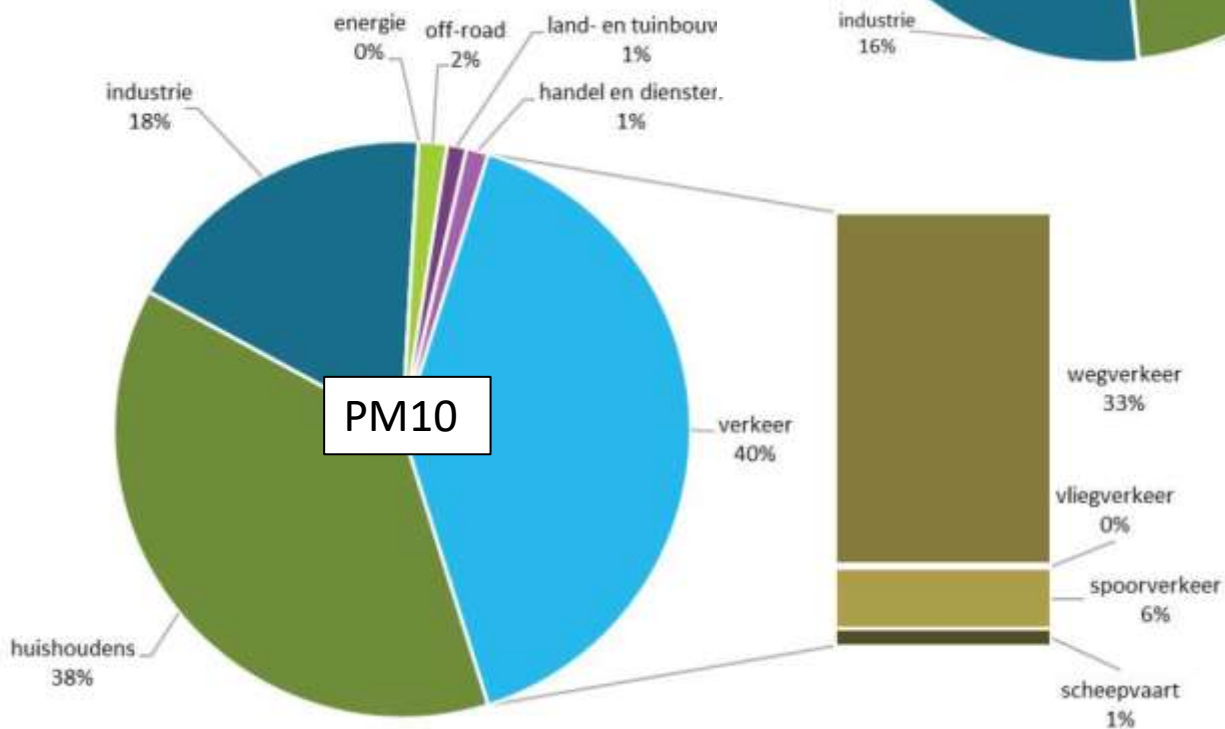
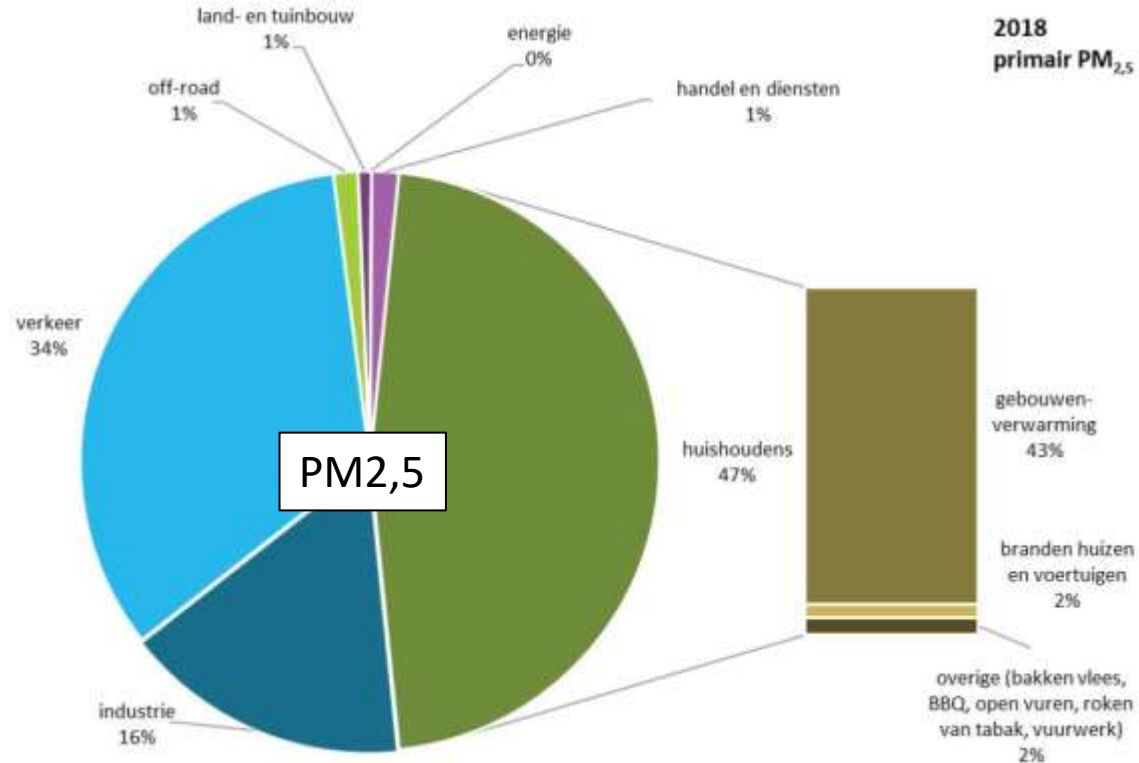
Shipping

Road

Bronnen

PM10 en PM2.5

2018
primaire PM_{2,5}

Traffic

Industry

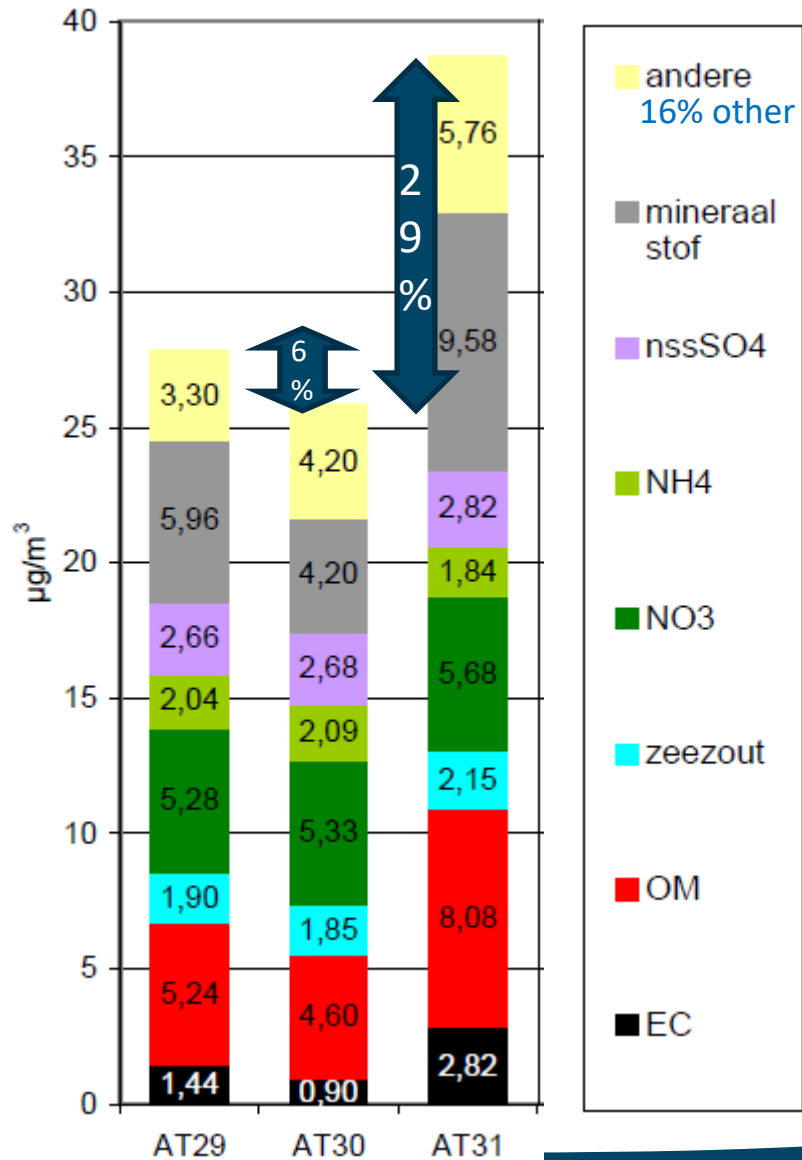
Houses

Shipping

Road

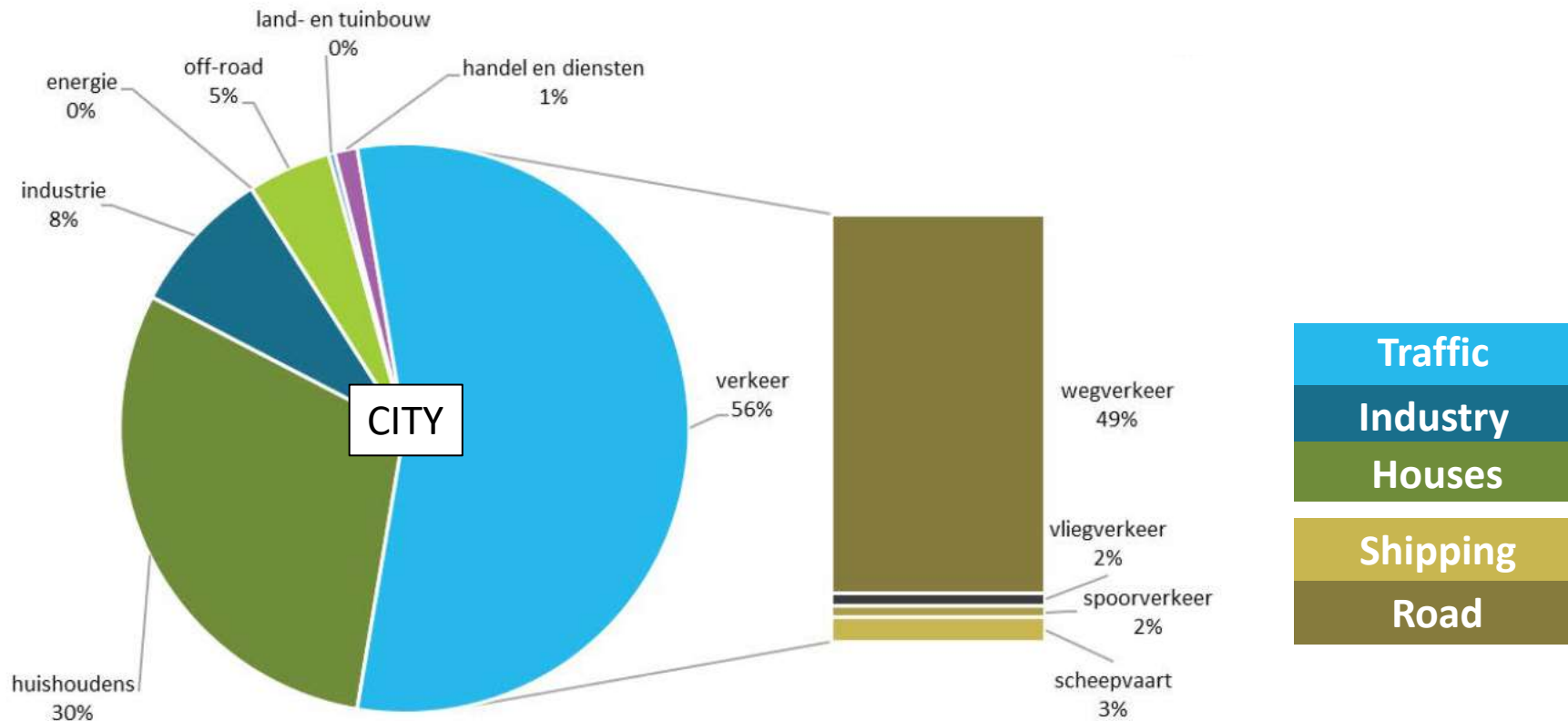

PM10

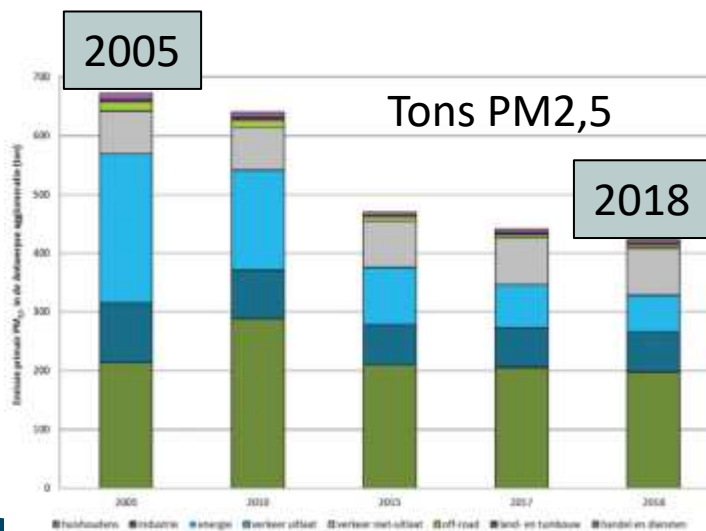
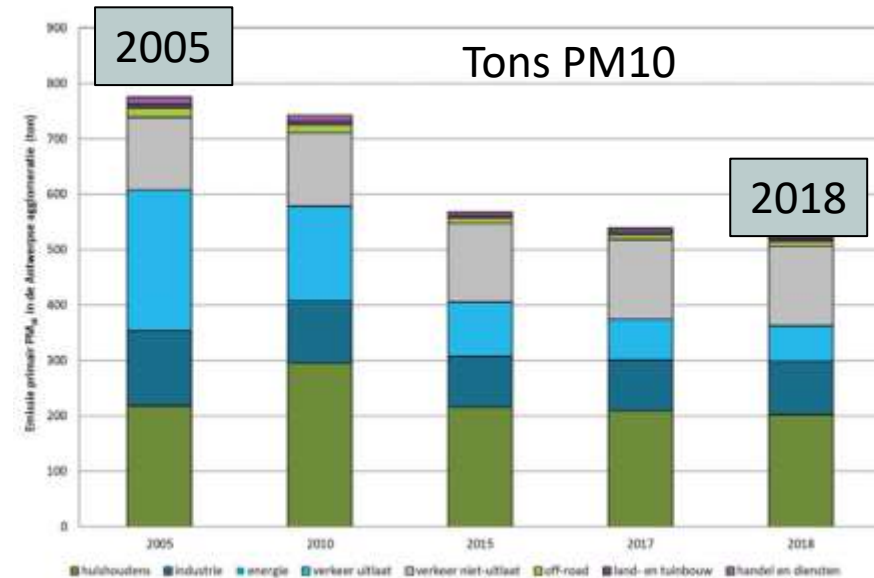
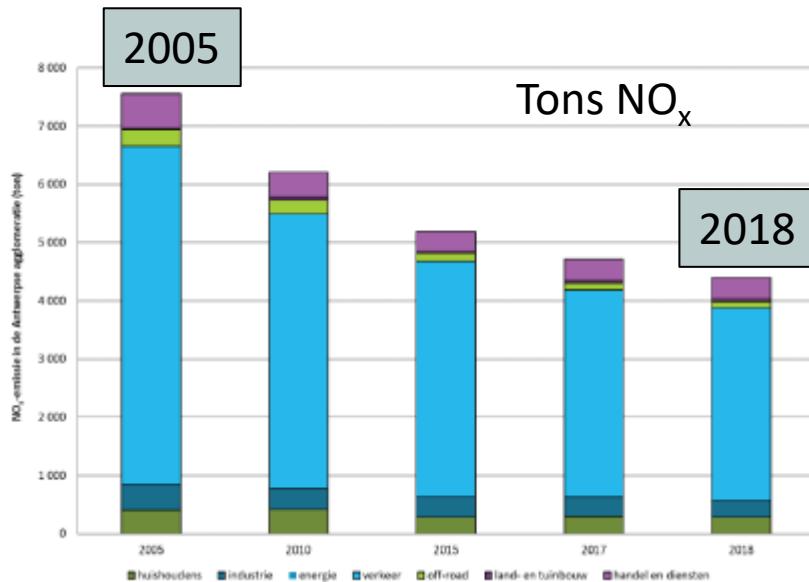

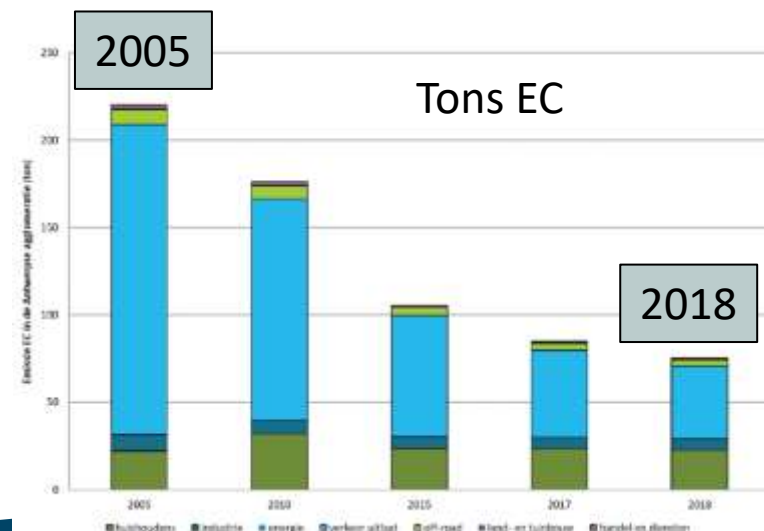
BC

Emissie trends

Traffic
Traffic non exhaust
Industry
Houses

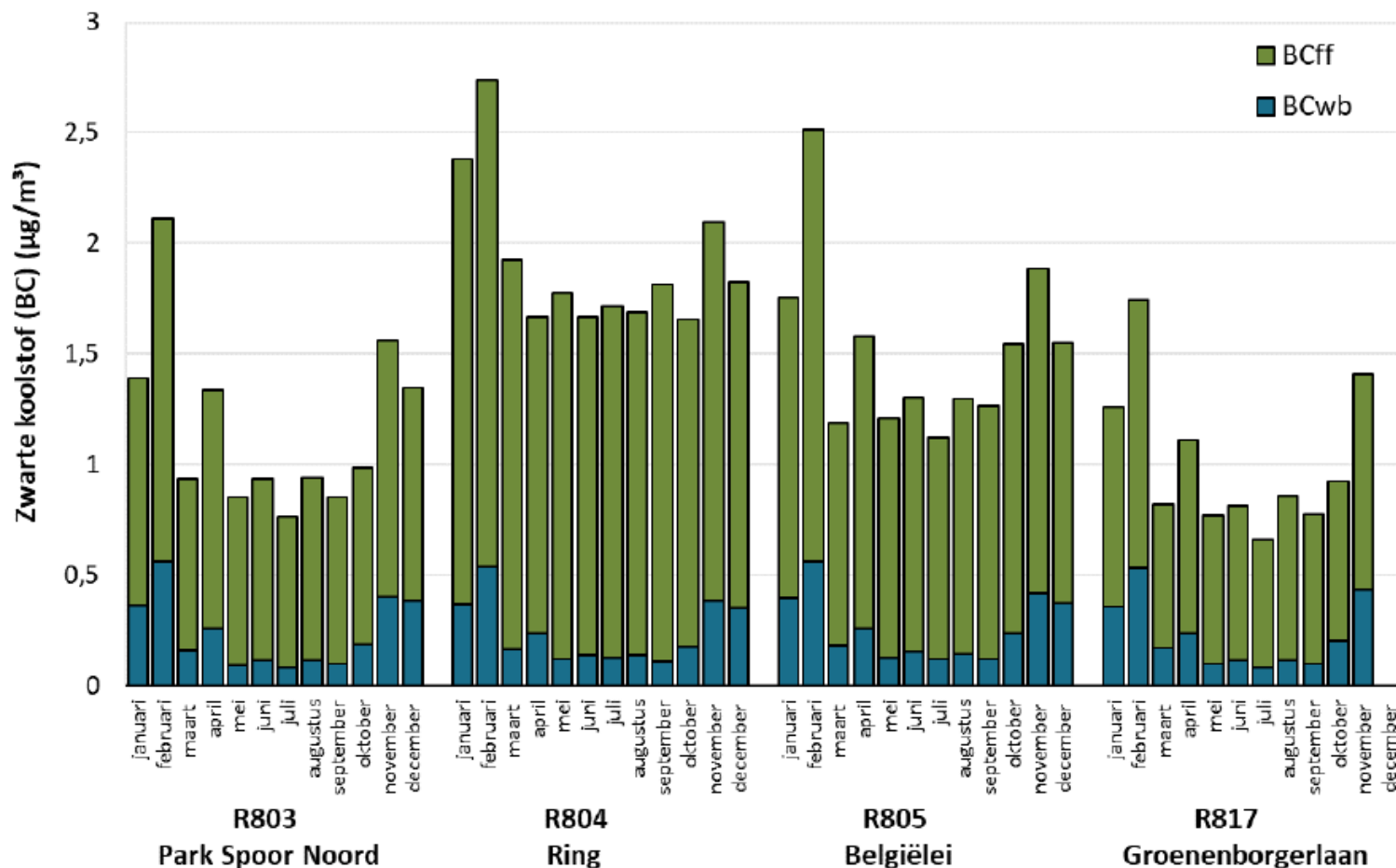

BC (fossiele brandstof versus houtverbranding)

BC from wood burning (BCwb)

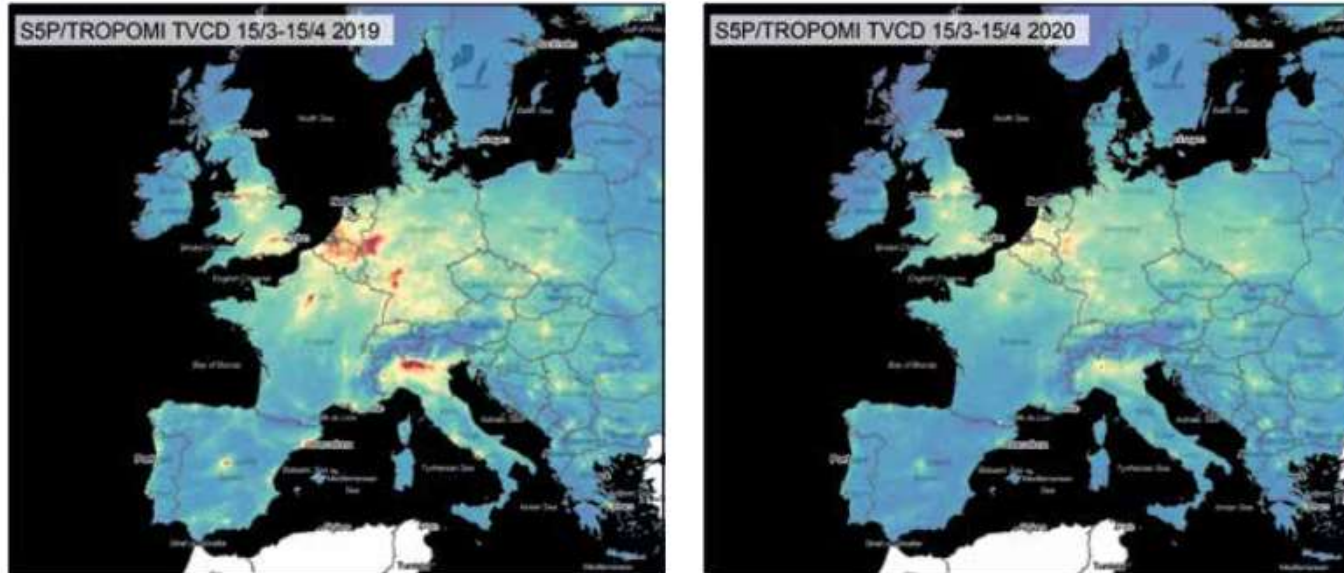
BC from fossile fuel combustion (BCff).

Figuur 38: Maandelijkse gemiddelden van zwarte koolstof afkomstig van houtverbranding (BCwb) en afkomstig van fossiele brandstoffen (BCff) op de Antwerpse meetplaatsen in 2019

Effecten van lockdown (NO₂)

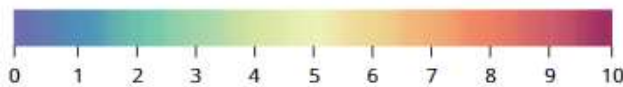
Map 2.1 Average NO₂ pollution level (tropospheric vertical column) from Sentinel-5P/TROPOMI for the period 15 March to 15 April 2019 (left panel) and for the same period in 2020 (right panel)

Reference data: © NILU - Norwegian Institute for Air Research. Contains modified Copernicus Sentinel data (2020), processed by NILU. Basemap © OpenStreetMap contributors and map tiles by Stamen Design, under CC BY 3.0.

Average NO₂ pollution level (tropospheric vertical column) for 15 March - 15 April 2019 (left panel) and for the same period in 2020 (right panel)

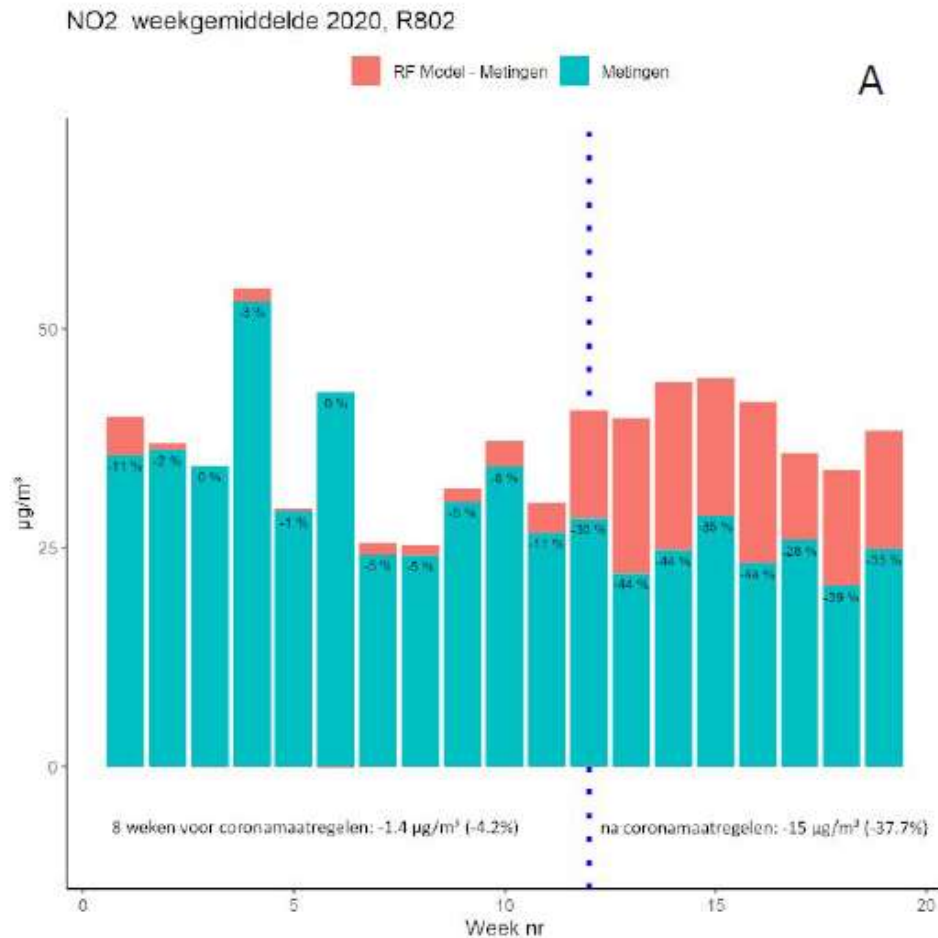
Peta-molecules/cm²

Note: Units are given in 10¹⁵ molecules per square centimetre.

Source: <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2020-report>

Effecten van lockdown (NO₂)

Source: Vlaamse Milieumaatschappij (2020), Effect van COVID-19 maatregelen op de luchtkwaliteit in Vlaanderen

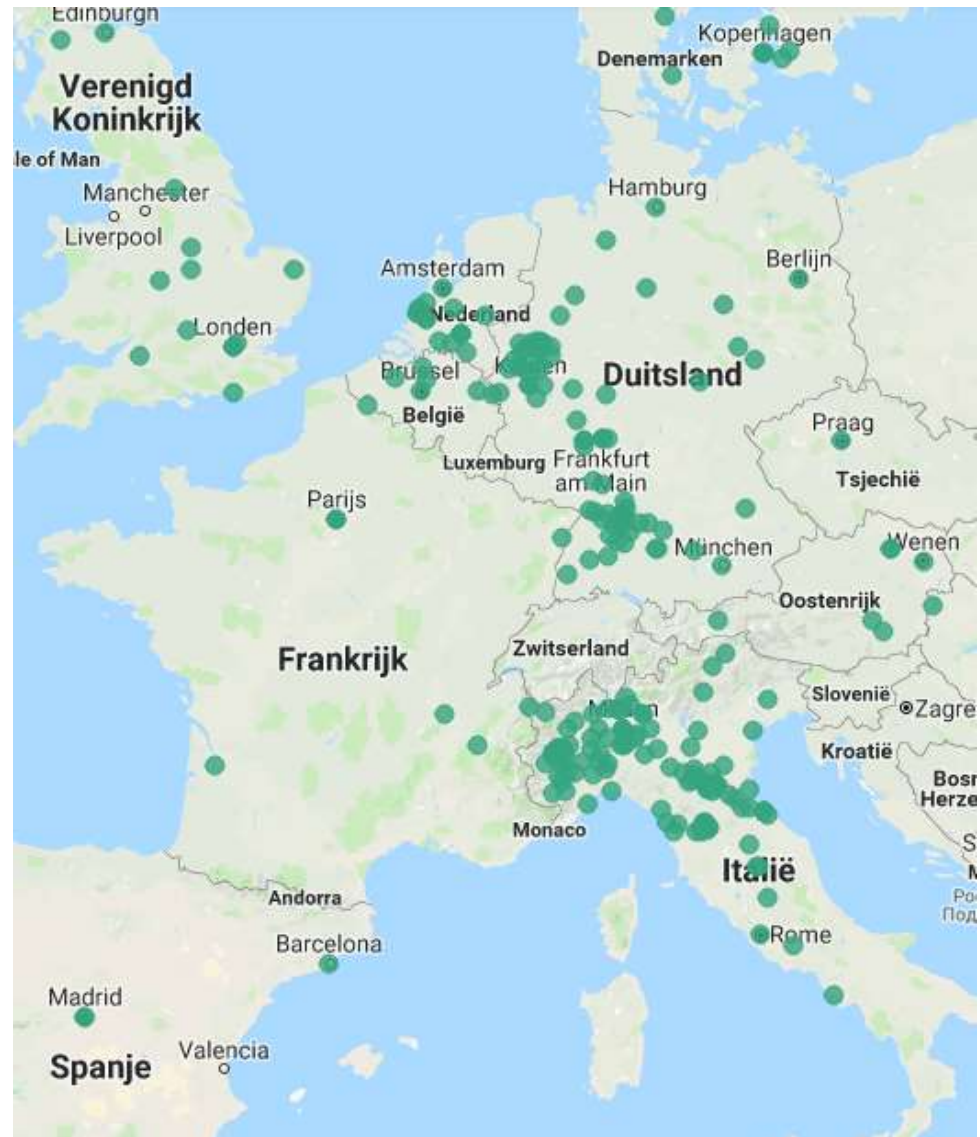
Isolatie

Maatregelen

LEZ

Meer dan 200 in EU

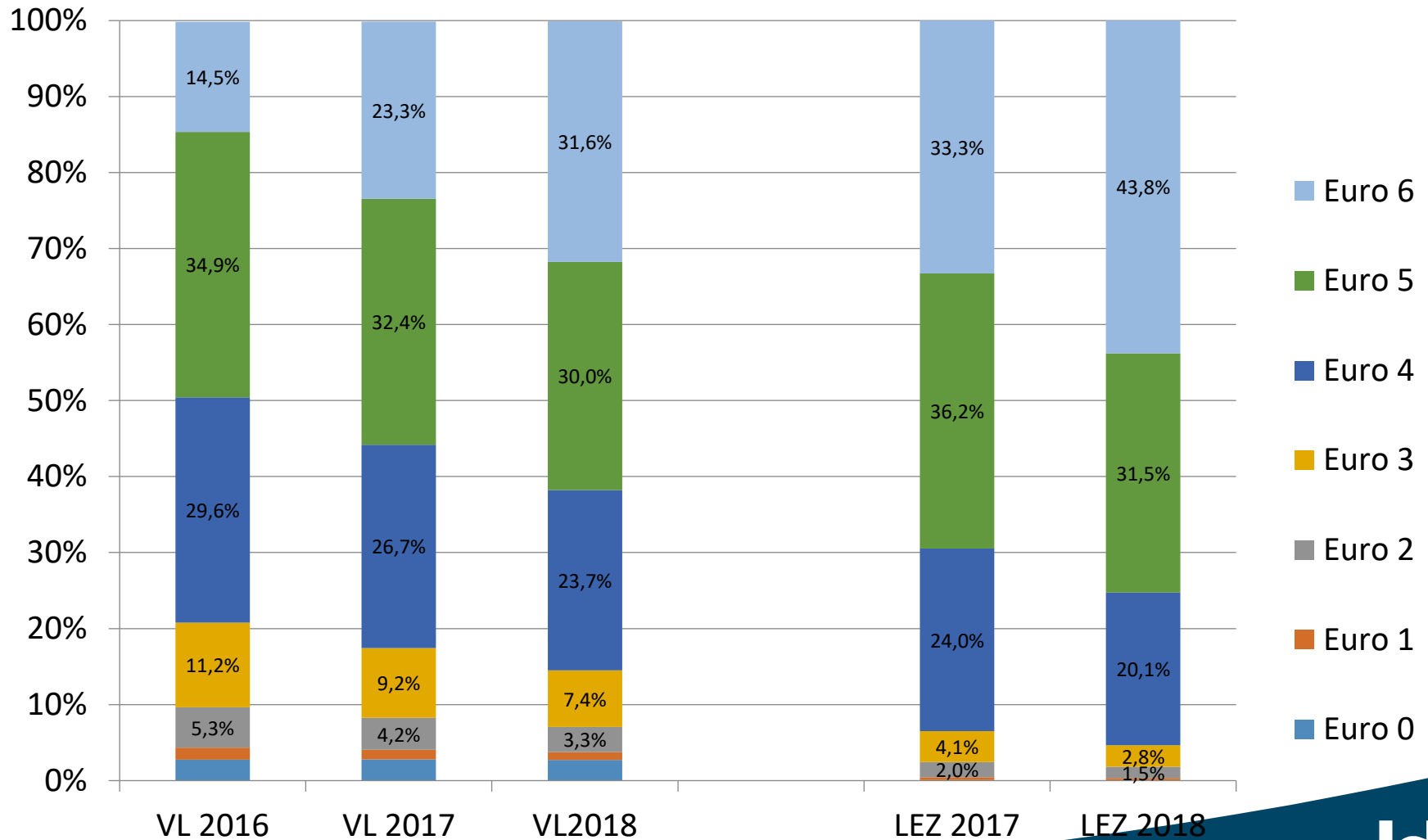
Maatregelen

LEZ

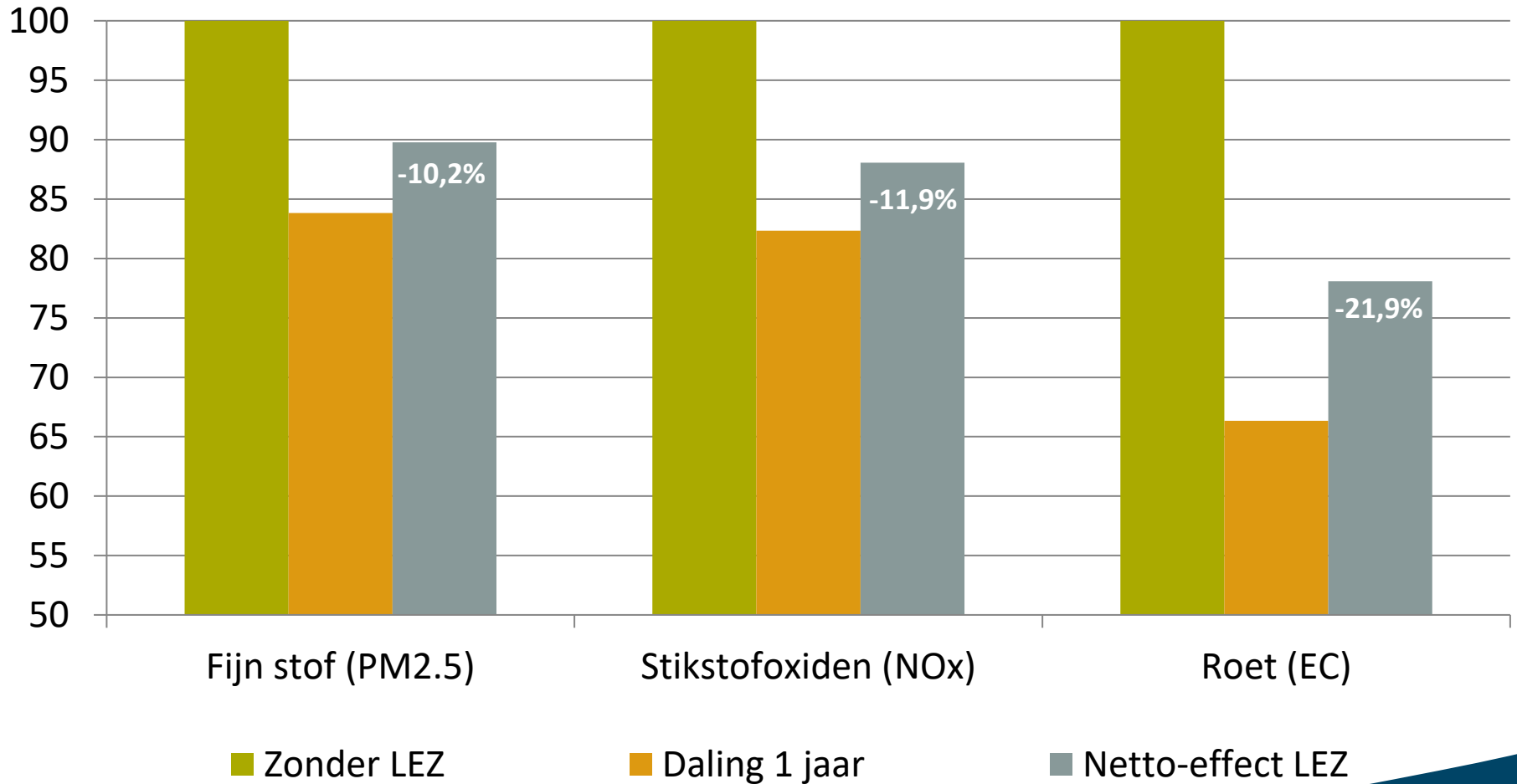
Maatregelen

LEZ

Maatregelen

LEZ

Maatregelen

LEZ

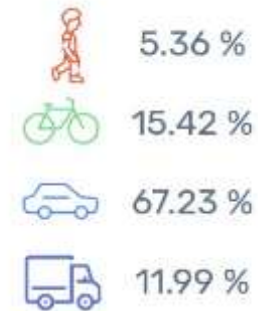
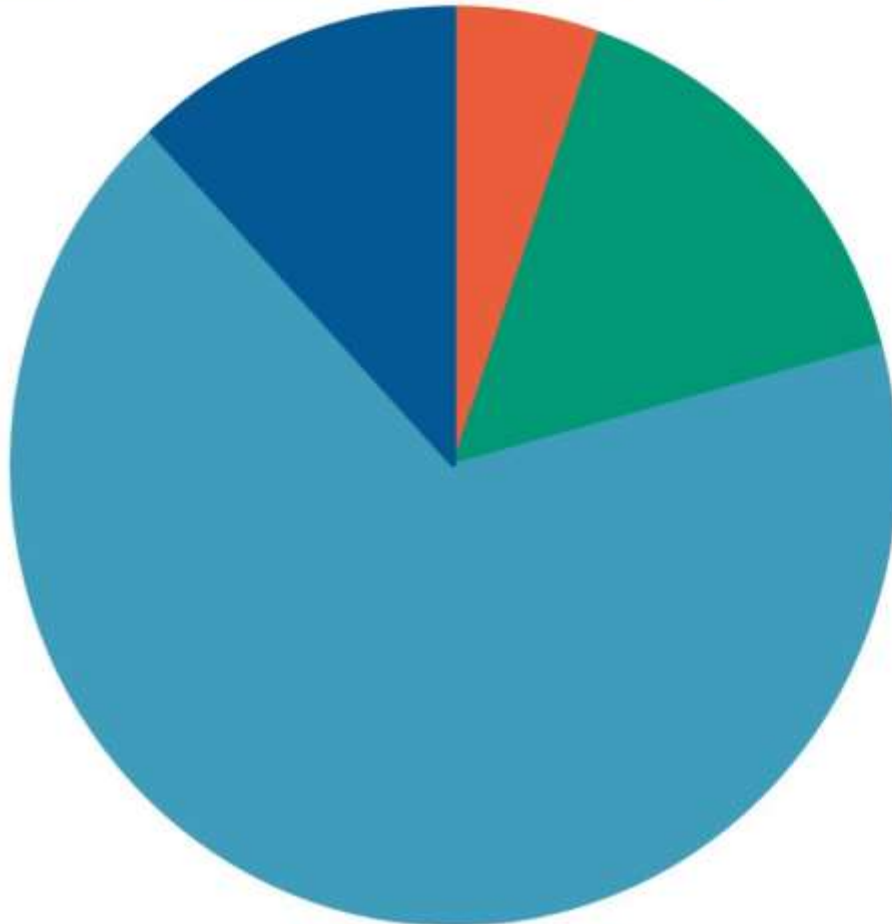

(Curieuzeneuzen)

Mobiliteit

Voetganger Fiets Auto Groot voertuig

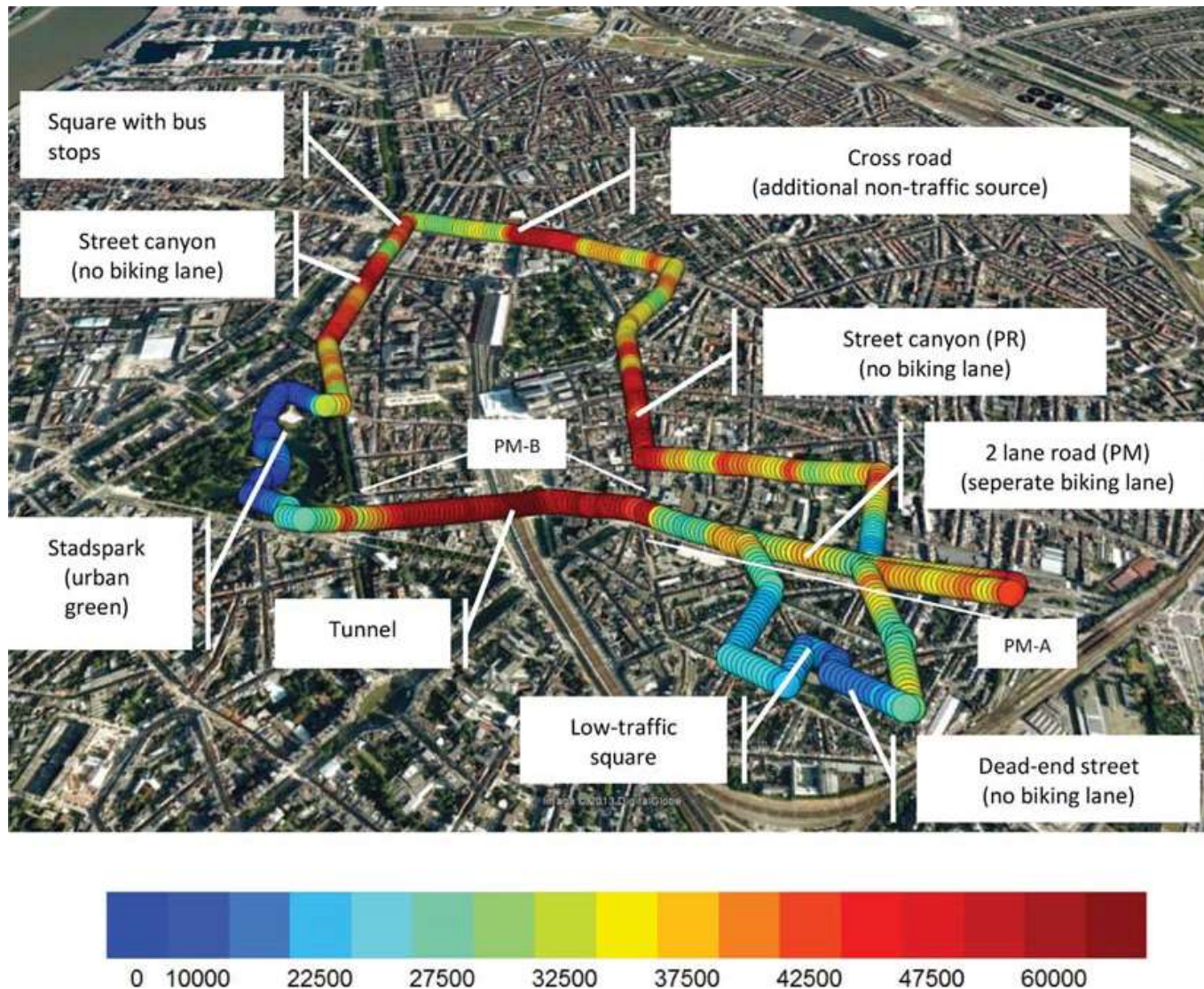
Mobiliteit

Mobiliteit

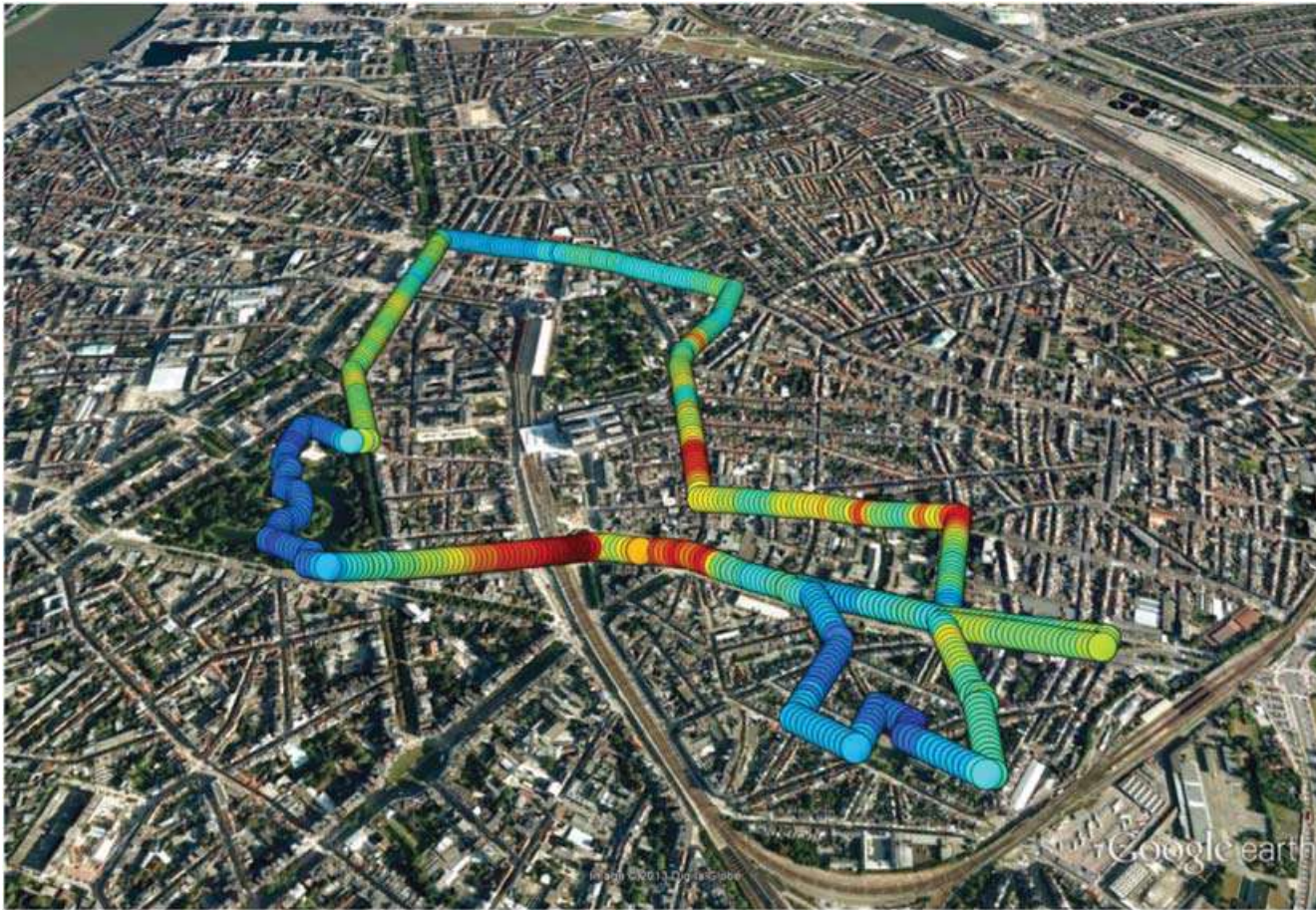
Ruimtelijke variabiliteit (UFP)

Peters et al. (2014)

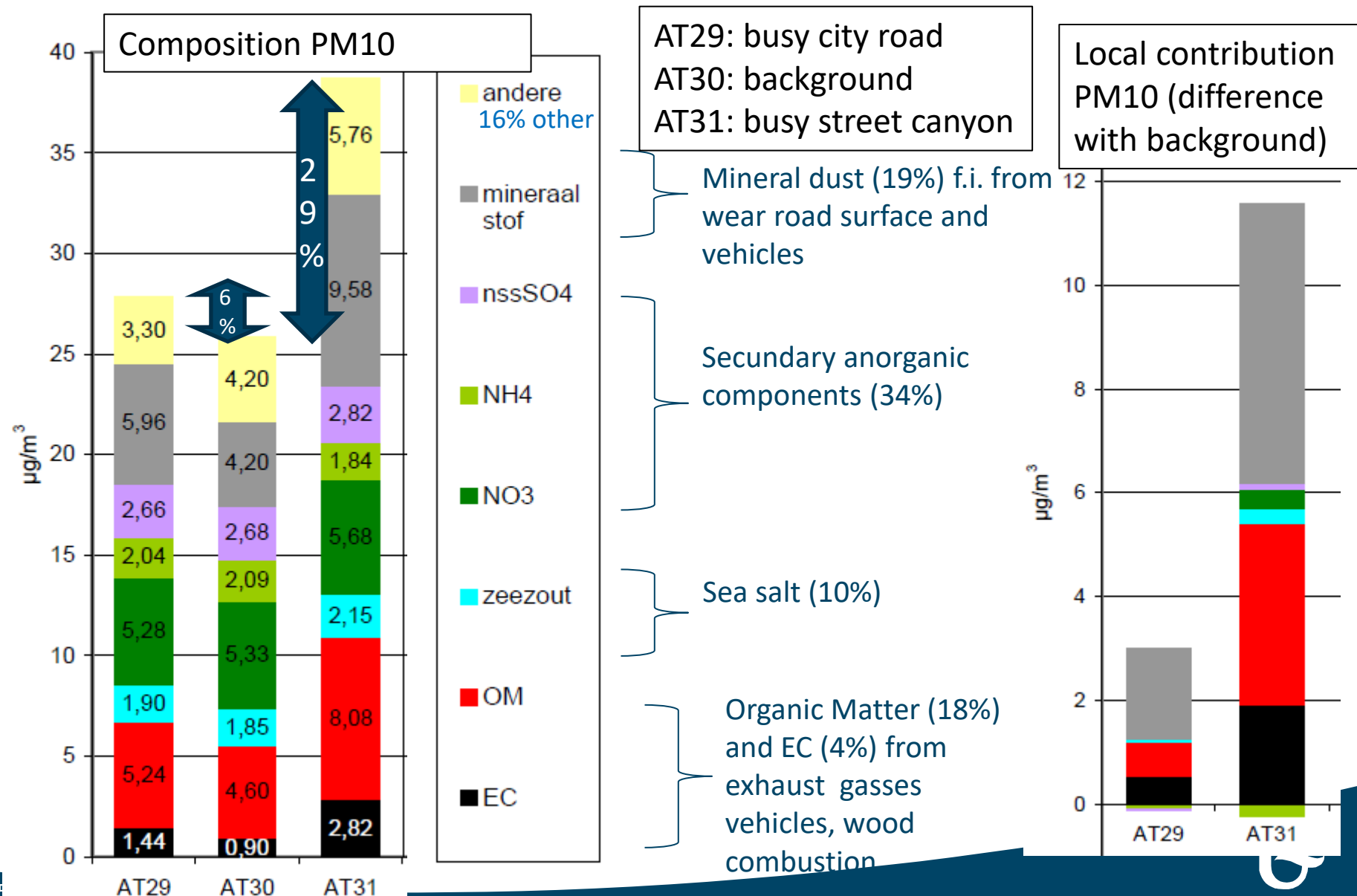

Ruimtelijke variabiliteit (BC)

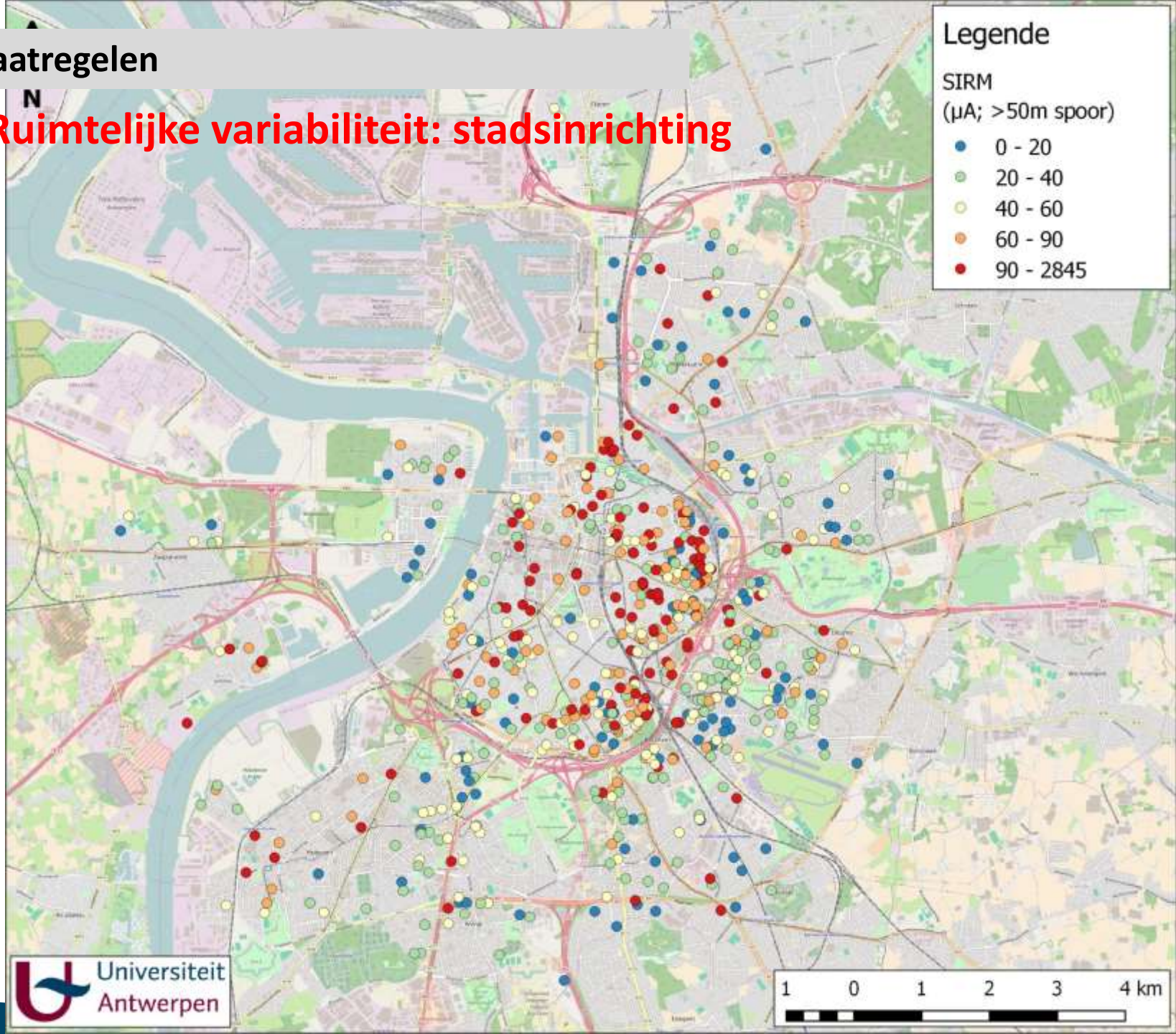
Peters et al. (2014)

Ruimtelijke variabiliteit: street canyons

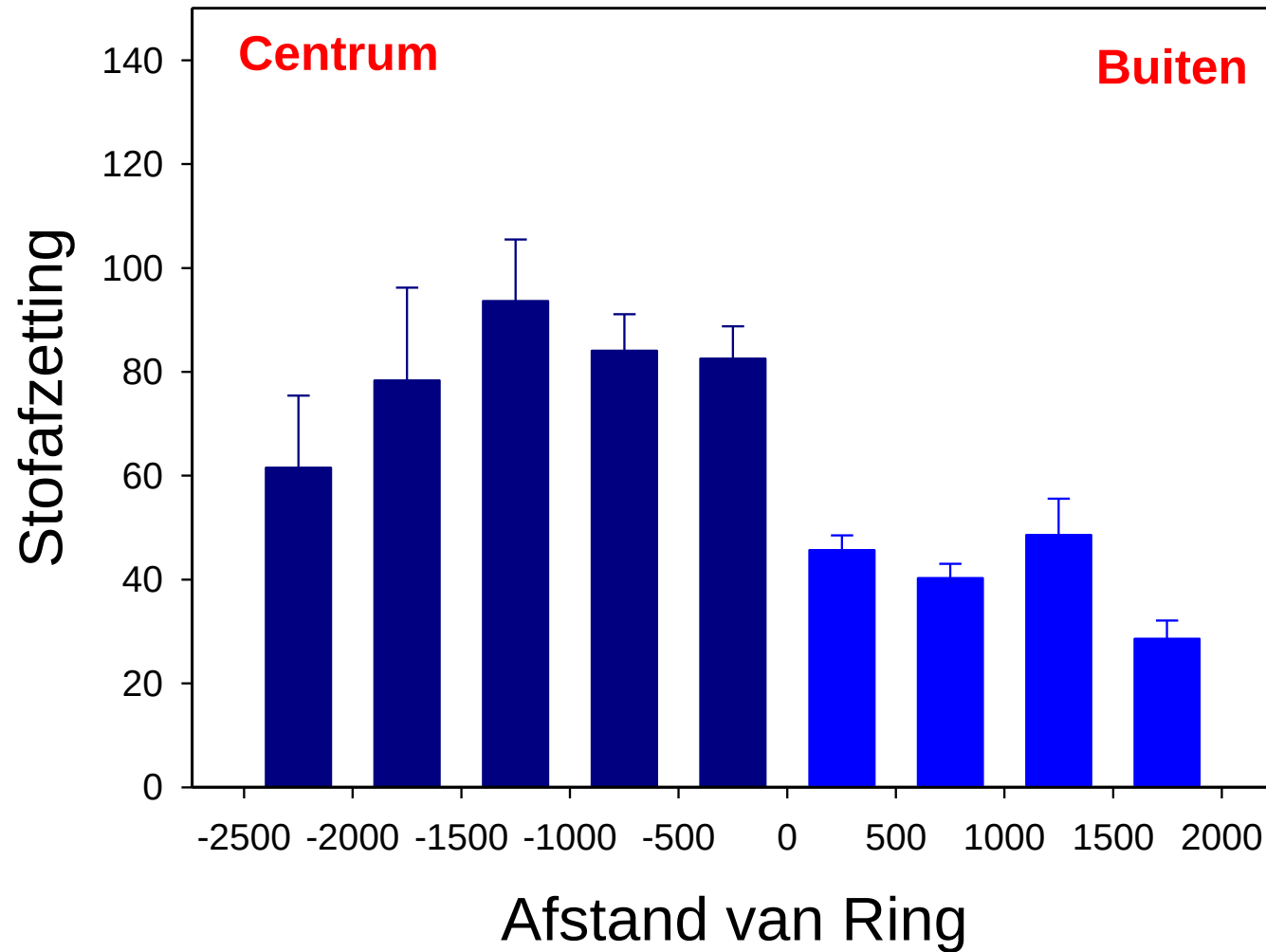

Ruimtelijke variabiliteit: stadsinrichting

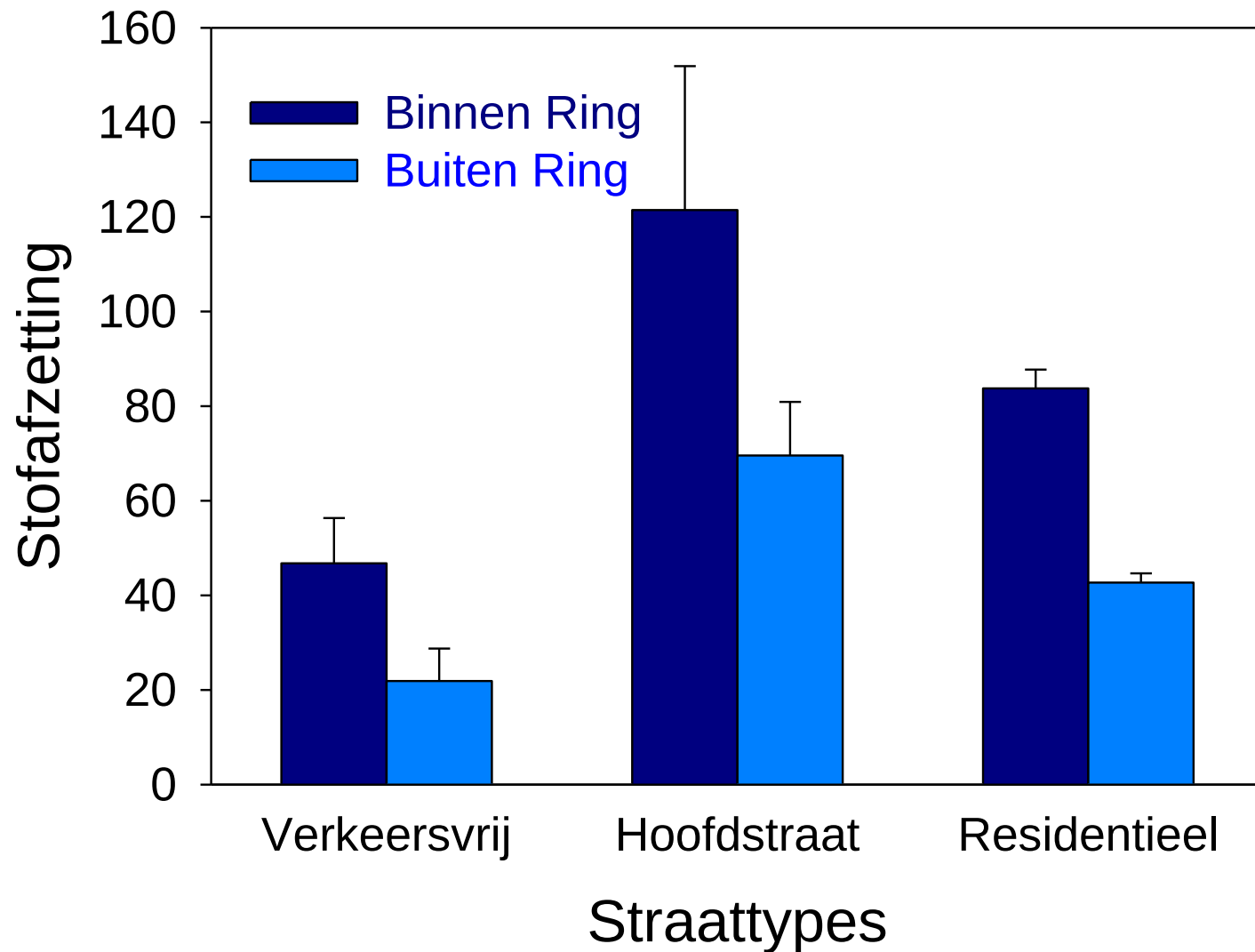

Ruimtelijke variabiliteit: stadsinrichting

Ruimtelijke variabiliteit: stadsinrichting

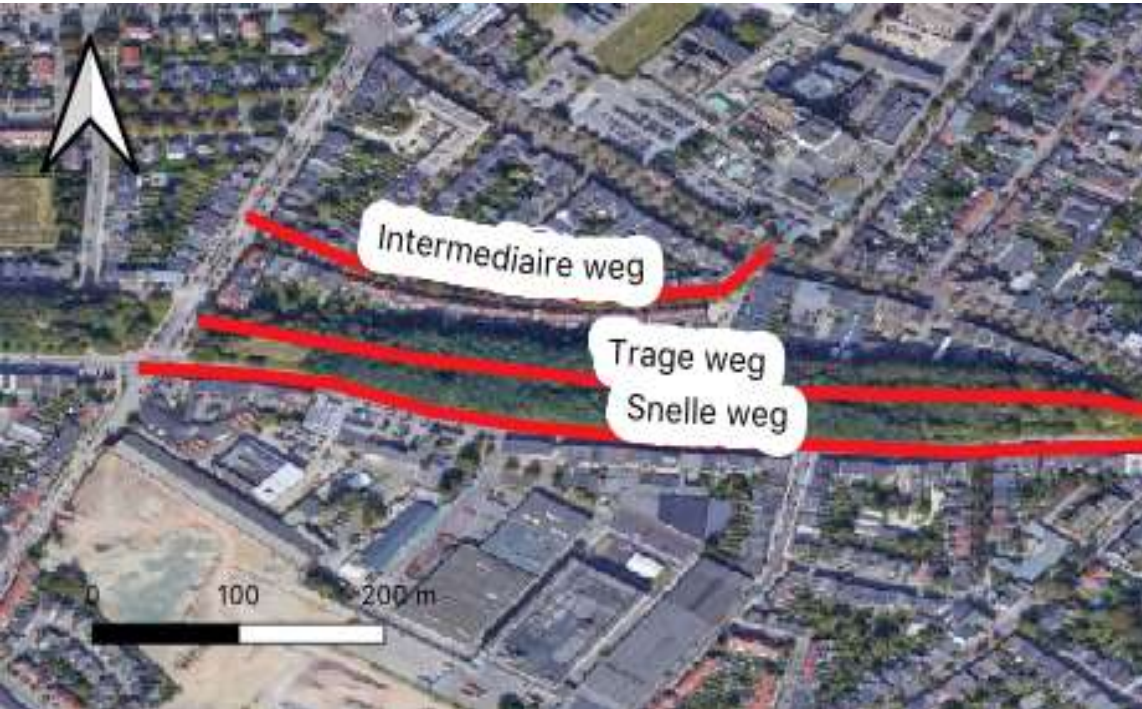
Alternatieve routes

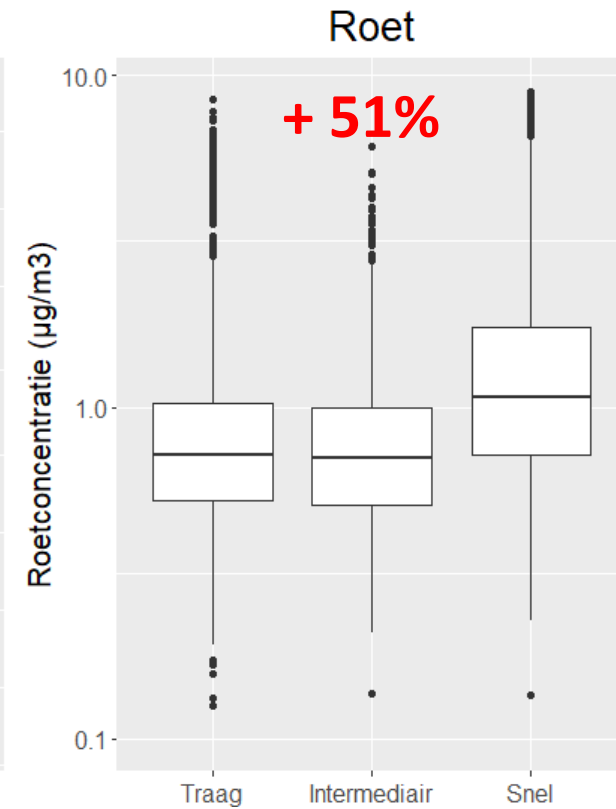
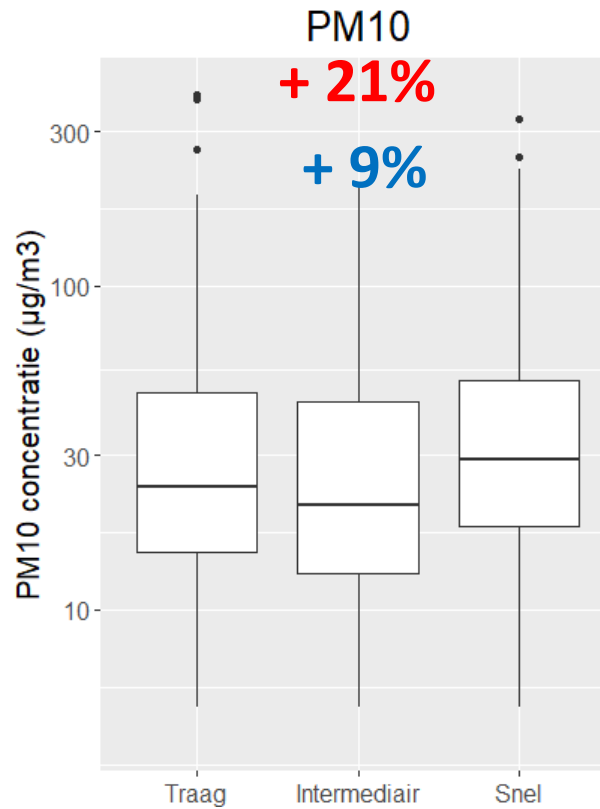
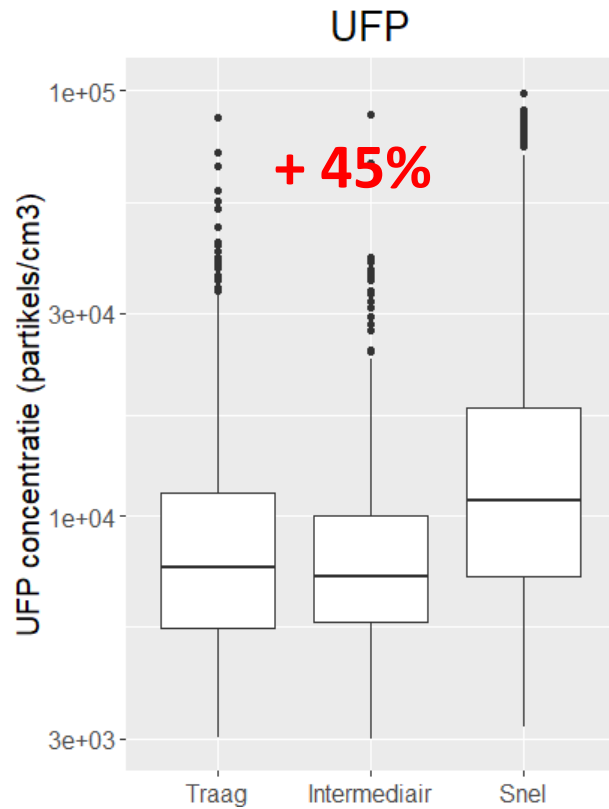

Maatregelen

Alternatieve routes

Alternatieve routes

Onze huiskamer

Roeland SAMSON

Roeland.samson@uantwerpen.be

Met dank aan Els Van Duyse

LEZ